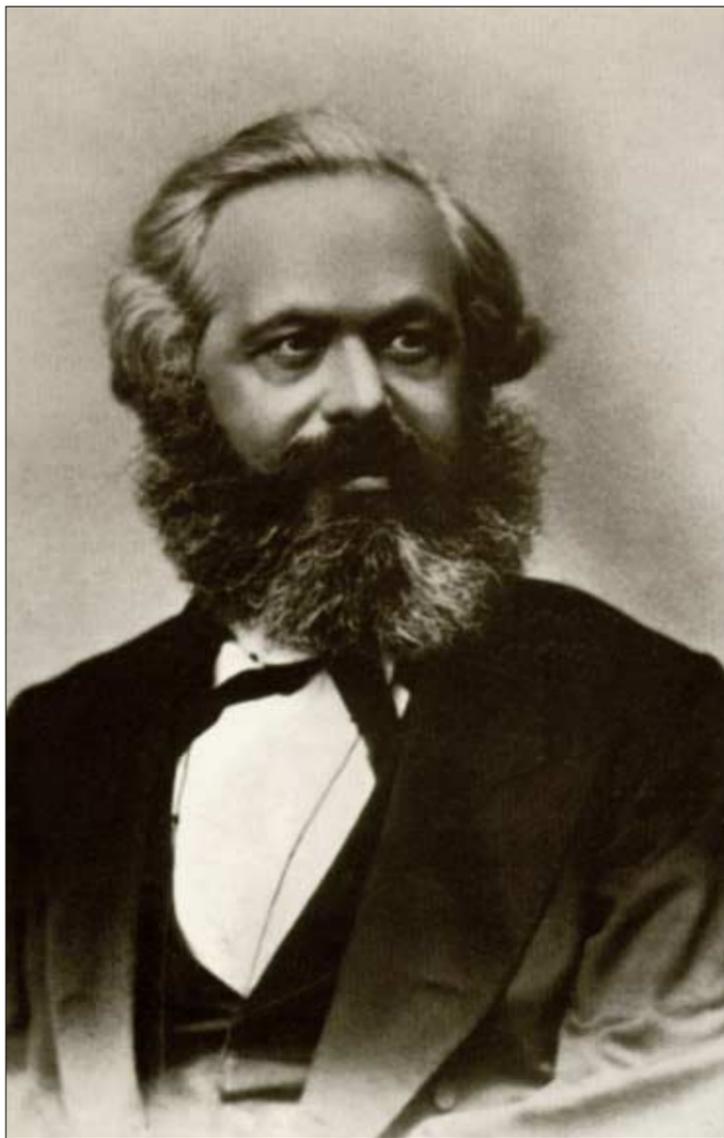

**KOMMUNISTISEN
PUOLUEEN
MANIFESTI**

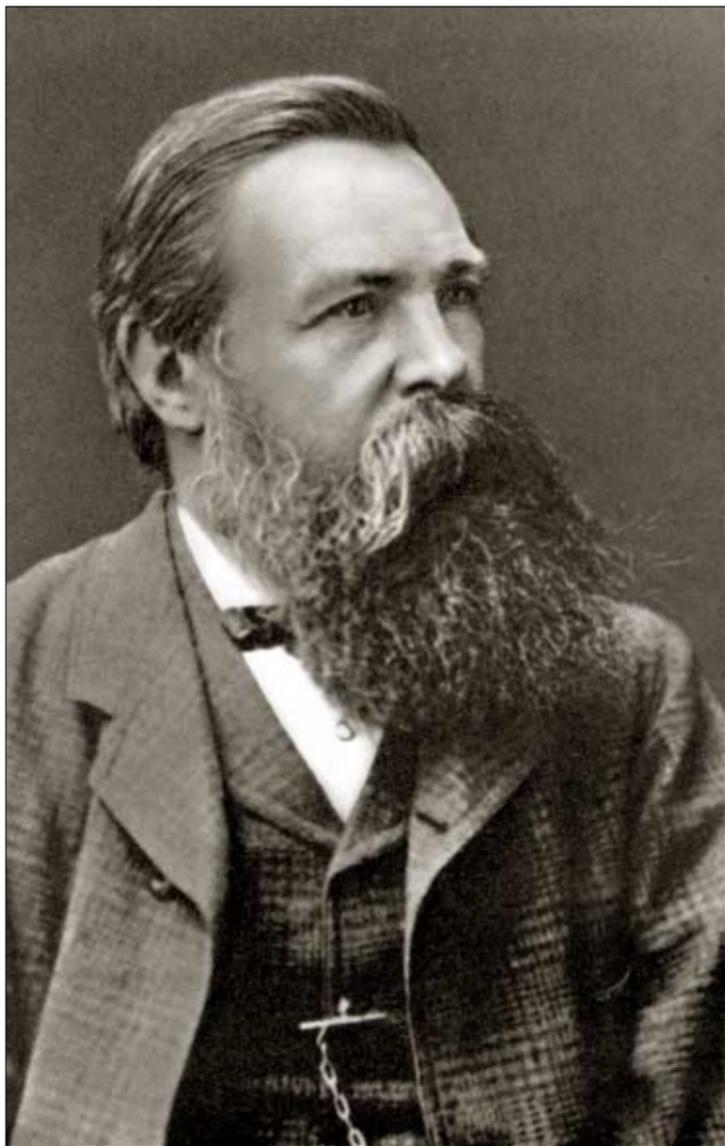
Karl Marx Hannoverissa vuonna 1867

**KOMMUNISTISEN
PUOLUEEN
MANIFESTI**

Karl Marx

ja

Friedrich Engels

Friedrich Engels

SISÄLTÖ

Esipuhe vuoden 1872 saksalaiseen painokseen.....	7
Esipuhe vuoden 1882 venäläiseen painokseen	11
Esipuhe vuoden 1883 saksalaiseen painokseen.....	15
Esipuheesta vuoden 1890 saksalaiseen painokseen	17
KOMMUNISTISEN PUOLUEEN MANIFESTI.....	23
I Porvarit ja proletaarit	24
II Proletaarit ja kommunistit	44
III Sosialistinen ja kommunistinen kirjallisuus	57
1. Taantumuksellinen sosialismi	57
a. Feodaalinen sosialismi	57
b. Pikkuporvarillinen sosialismi	61
c. Saksalainen eli ”todellinen” sosialismi.....	63
2. Konservatiivinen eli porvarissosialismi.....	67
3. Kriittisutopistinen sosialismi ja kommunismi ...	69
IV Kommunistien suhde erilaisiin oppositiopuolueisiin ..	74

Marx tyttärensä Jennyn kanssa Lontoossa vuonna 1866.

ESIPUHE

VUODEN 1872

SAKSALAISEEN

PAINOKSEEN

Kommunistien liitto, työväen kansainvälinen yhteenliittymä, joka silloisissa olosuhteissa luonnollisestikin saattoi olla vain salainen, antoi Lontoossa marraskuussa 1847 pitämässään kongressissa allekirjoittaneiden tehtäväksi laatia julkisuutta varten tarkoitetun, yksityiskohtaisen teoreettisen ja käytännöllisen puolueohjelman. Niin syntyi seuraava Manifesti, jonka käsikirjoitus lähetettiin Lontooseen painettavaksi muutamaa viikkoa ennen helmikuun vallankumousta¹⁾. Julkaisu ensi kerran saksaksi Manifesti on ilmestynyt tällä kielellä Saksassa, Englannissa ja Amerikassa ainakin kahtentoista eri painoksena. Englanninkielisenä se ilmestyi ensi kerran 1850 Lontoossa ”Red Republican” julkaisussa neiti Helen Macfarlanen kääntämänä ja vuonna 1871 ainakin kolmena eri käännöksenä Amerikassa. Ranskankielisenä se ilmestyi ensi

¹⁾ *Tarkoitetaan vuoden 1848 helmikuun vallankumousta Ranskassa Toim.*

kerran Pariisissa vähän ennen kesäkuun kapinaa 1848 sekä hiljattain New Yorkissa ilmestyvässä ”Le Socialiste”lehdessä. Uusi käännös on valmistelun alaisena. Puolan kielellä se ilmestyi Lontoossa kohta ensimmäisen saksankielisen laitoksen ilmestymisen jälkeen, venäjän kielellä Genevessä kuusikymmenluvulla. Tanskan kielelle se käännettiin samoin pian ilmestymisensä jälkeen.

Niin suuresti kuin olosuhteet viimeisten kahdenkymmenenviiden vuoden aikana ovat muuttuneetkin, pitävät tässä Manifestissa kehitellyt yleiset periaatteet pääpiirteissään vielä nykyäänkin täysin paikkansa. Eräitä kohtia olisi kyllä siellä täällä korjailtava. Näiden periaatteiden käytännöllinen soveltaminen, niin Manifesti itse selittää, on kaikkialla ja aina riippuvainen historiallisesti vallitsevista olosuhteista, eikä sen vuoksi mitenkään panna erikoista painoa II osan lopussa esitettyihin vallankumouksellisiin toimenpiteisiin, Tämän kohdan tulisi nykyisin kuulua monessa suhteessa toisin. Ottaen huomioon suurteollisuuden valtavan kehityksen viimeisten kahdenkymmenenviiden vuoden aikana ja sen mukana tapahtuneen työväenluokan puoluejärjestön kasvun, ottaen huomioon käytännön kokemukset, ensin helmikuun vallankumouksesta ja sitten vielä paljon suuremmassa määrin Pariisin kommuunista, jossa proletariaatti ensi kerran piti kaksi kuukautta valtiollista valtaa käsissään, tämä ohjelma on nykyään paikoitellen vanhentunut. Nimenomaan kom-

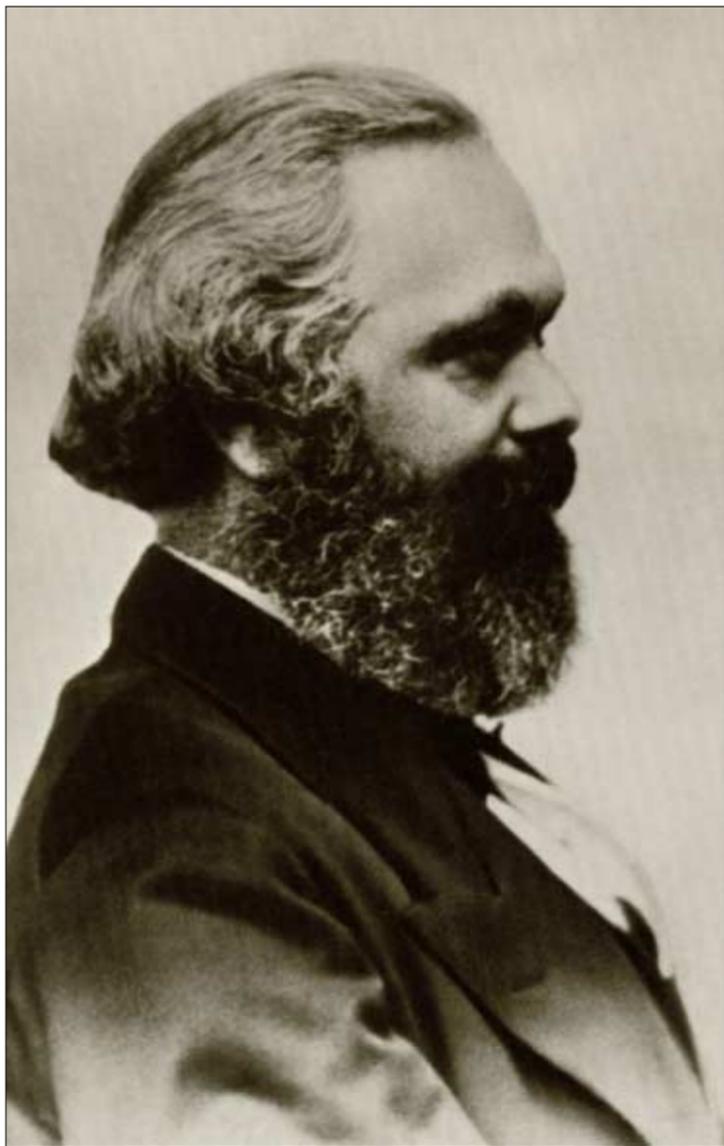
muuni on osoittanut, että ”työväenluokka ei voi yksinkertaisesti ottaa haltuunsa valmista valtiokoneistoa ja panna sitä käyntiin omiin tarkoituksiinsa” (ks. ”Der Bürgerkrieg in Frankreich, Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiterassoziation”²⁾, missä tätä ajatusta on laajemmin kehitelty). Edelleen, on itsestään selvää, että Manifestissa esitetty sosialistisen kirjallisuuden arvostelu on nykyisin vaillinainen, koska se ulottuu vain vuoteen 1847; samoin se, että huomaukset kommunistien suhteesta eri oppositiopuolueisiin (IV osa), joskin ne pääpiirteissään ovat vielä nykyisinkin oikeita, ovat kuitenkin yksityiskohdissaan nykyään vanhentuneita jo sen vuoksi, että poliittinen tilanne on kokonaan muuttunut ja historiallinen kehitys poistanut useimmat siinä luetellut puolueet.

Mutta Manifesti on historiallinen asiakirja, jonka muuttamiseen emme katso itsellämme enää olevan oikeutta. Seuraavaan painokseen voidaan ehkä liittää johdanto, joka rakentaa sillan vuoden 1847 ja nykyhetken välille; tämä painos tuli meille niin odottamatta, ettei meillä ollut aikaa sellaisen laatimiseen.

Karl Marx. Friedrich Engels

Lontoo 24. kesäkuuta 1872

²⁾ Ks. K. Marx: ”Kansalaissota Ranskassa, Kansainvälisen työväenyhdistyksen pääneuvoston vetoamus”. Toim.

Marx Hannoverissa vuonna 1867

ESIPUHE

VUODEN 1882

VENÄLÄISEEN

PAINOKSEEN

Ensimmäisen ”Kommunistisen puolueen manifestin” venäjänkielinen painos, Bakuninin kääntämä, ilmestyi kuusikymmenluvun alussa³⁾ painettuna ”Kolokol” lehden kirjapainossa. Siihen aikaan Manifestin venäjänkielinen painos saattoi näyttää lännessä korkeintaan kirjalliselta kuriositeetilta. Nykyisin tuollainen käsitys ei enää ole mahdollinen.

Proletaarisen liikkeen leviämisen suppeuden silloin (joulukuussa 1847) osoittaa parhaiten Manifestin viimeinen luku: Kommunistien suhde erilaisiin oppositiopuolueisiin eri maissa. Juuri Venäjää ja Yhdysvaltoja ei siinä mainita ensinkään. Siihen aikaan Venäjä oli koko eurooppalaisen taantumuksen viimeinen suuri reservi, ja siirtolaisuus Yhdysvaltoihin imi Euroopan proletariaatin liiat voimat. Kummastakin maasta Eurooppa sai raakaaineita, ja ne olivat

³⁾ *Mainittu painos ilmestyi vuonna 1869. Toim.*

samalla sen teollisuustuotteiden menekkimarkkinoita. Kumpikin oli siis silloin tavalla tai toisella Euroopassa vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen tukena.

Kuinka suuresti tämä nyt onkaan muuttunut! Juuri siirtolaisuus Euroopasta on tehnyt mahdolliseksi Pohjois-Amerikan maanviljelyksen suunnattoman kehityksen, joka kilpailullaan horjuttaa perustuksiaan myöten sekä suur että pienmaanomistusta Euroopassa. Se on samalla tehnyt Yhdysvalloille mahdolliseksi ryhtyä käyttämään runsaita teollisen kehityksen apulähteitään, vieläpä niin tarmokkaasti ja niin laajassa mitassa, että se on Iyhyessä ajassa tekevä lopun LänsiEuroopan ja erikoisesti Englannin teollisuusmonopolista. Ja nämä molemmat seikat vaikuttavat vuorostaan vallankumouksellisesti myöskin Amerikkaan. Farmarien pieni ja keskikokoinen maanomistus, tämä Amerikan koko poliittisen järjestelmän perusta sortuu kilpailussa jättiläisfarmien kanssa yhä enemmän ja enemmän; samaan aikaan teollisuusalueilla muodostuu ensi kertaa lukumääräisesti suuri proletariaatti ja tapahtuu pääomien satumainen keskittyminen.

Siirtykäämme Venäjälle! Vuosien 1848-49 vallankumouksen aikana eivät vain eurooppalaiset ruhtinaat vaan myöskin Euroopan porvarit olivat sitä mieltä, että Venäjän puuttuminen asioihin oli ainoa pelastus proletariaatilta, joka oli silloin vasta tulemassa voimiensa tuntoon. He julistivat tsaarin eurooppalaisen taantumuksen päämieheksi. Nyt tsaari

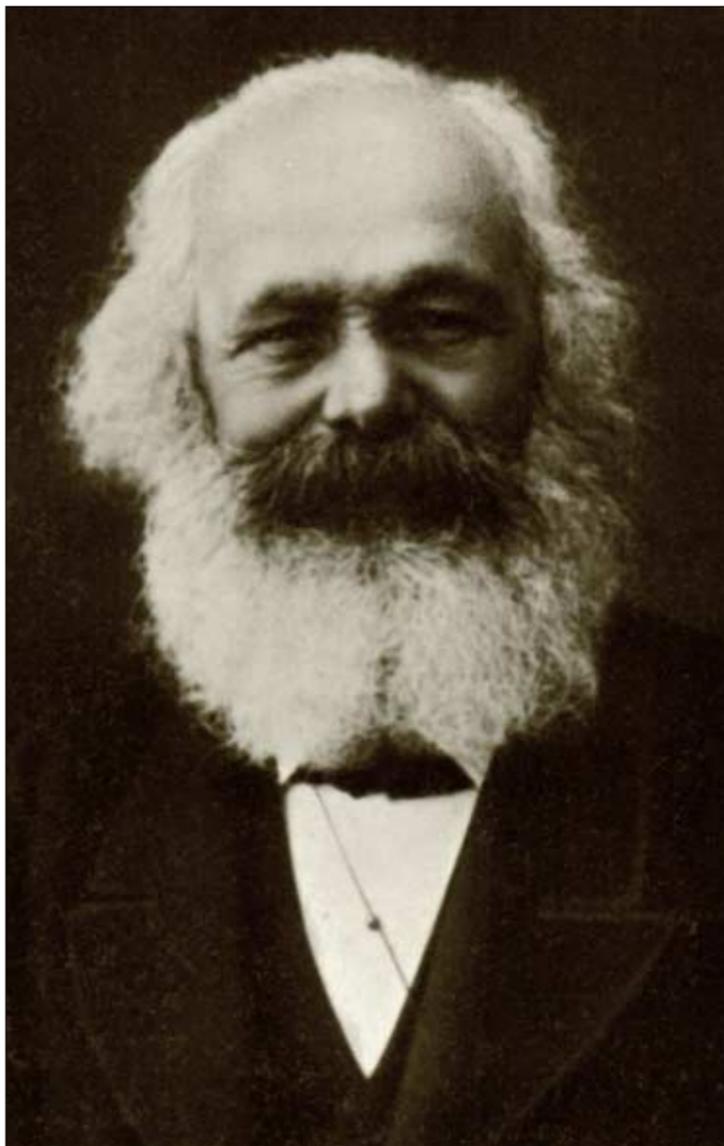
istuu Hatsinassa vallankumouksen sotavankina, ja Venäjä on Euroopan vallankumouksellisen liikkeen etujoukko.

Kommunistisen Manifestin tehtävänä oli julistaa nykyisen porvarillisen omistuksen väistämättä lähestyvää tuhoa. Mutta Venäjällä, samaan aikaan kuin kapitalistinen keinottelu kehittyi kuumeisesti ja porvarillinen maanomistus vasta muodostuu, on enemmän kuin puolet maasta talonpoikien yhteisomistuksessa. Nyt herää kysymys: Voiko venäläinen kyläyhteisö, tuo tosin jo varsin rappeutunut maan alkuperäisen yhteisomistuksen muoto, välittömästi muuttua maanomistuksen korkeimmaksi, kommunistiseksi muodoksi, vai täytyykö sen sitä ennen käydä saman rappeutumisprosessin lävitse, joka esiintyy länsimaitten historiallisessa kehityksessä?

Ainoa nyt mahdollinen vastaus tähän kysymykseen on seuraava: Jos Venäjän vallankumouksesta tulee merkki proletaarisen vallankumouksen alkamiselle lännessä, niin että molemmat täydentävät toisiaan, silloin voi nykyinen venäläinen maan yhteisomistus olla kommunistisen kehityksen lähtökohtana.

Karl Marx, F. Engels

Lontoo 21. tammikuuta 1882

Marx Algeriassa vuonna 1882

ESIPUHE

VUODEN 1883

SAKSALAISEEN

PAINOKSEEN

Tämän painoksen esipuhe on minun valitettavasti yksin allekirjoitettava. Marx – mies jolle Euroopan ja Amerikan koko työväenluokka on suuremmissa kiitollisuudenvelassa kuin kenellekään muulle – lepää Highgaten hautausmaalla, ja hänen haudallaan kasvaa jo ensimmäinen ruoho. Hänen kuolemansa jälkeen ei voi olla enää puhuttakaan Manifestin uusimisesta tai täydentämisestä. Sitä tarpeellisempaan pidän tässä vielä kerran selvästi todeta seuraavaa.

Kautta koko Manifestin kulkeva perusajatus, että kunkin historiallisen ajanjakson taloudellinen tuotanto ja siitä välttämättömästi johtuva yhteiskuntarakenteen muodostavat perustan tämän ajanjakson poliittiselle ja älylliselle historialle; että tämän mukaisesti koko historia on ollut (maan ikivanhan yhteisomistuksen hajoamisen jälkeen) luokkataistelujen historiaa, riistettyjen ja riistävien, hallittujen ja hallitsevien luokkien välisten taistelujen historiaa yhteiskunnallisen kehi-

tyksen eri asteilla ja että tämä taistelu on nyt saavuttanut asteen, jossa riistetty ja sorrettu luokka (proletariaatti) ei voi enää vapauttaa itseään sitä riistävästä ja sortavasta luokasta (porvaristosta) vapauttamatta samalla ainiaaksi koko yhteiskuntaa riistosta, sorrosta ja luokkataistelusta – tämä perusajatus on lähtöisin ainoastaan ja yksinomaan Marxilta⁴⁾.

Tämän minä olen sanonut jo usein, mutta juuri nyt on tarpeen, että se lausutaan myös itse Manifestin esipuheessa.

F. Engels

Lontoo 28. kesäkuuta 1883

⁴⁾*Englanninkielisen käännöksen esipuheessa sanon: ”Tätä ajatusta, jolla minun käsittääkseni on historiatieteelle samanlainen merkitys kuin Darwinin teoriolla biologialle, me molemmat olimme jo useampien vuosien ajan ennen vuotta 1845 vähitellen lähestyneet. Kuinka pitkälle minä itsenäisesti olin tähän suuntaan päässyt, näkyy parhaiten teoksestani ‘Työväenluokan asema Englannissa’. Kun sitten keväällä 1845 taas tapasin Marxin Brysselissä, oli hänellä tuo ajatus jo valmiiksi muokattuna, ja hän esitti sen minulle melkein yhtä selvin sanoin kuin olen sen tässä esittänyt”. (Engelsin huomautus vuoden 1890 saksalaiseen painokseen)*

ESIPUHEESTA VUODEN 1890 SAKSALAISEEN PAINOKSEEN

Manifestilla on ollut oma elämänkulkunsa. Sen ilmestymishetkellä tervehti silloin vielä pienilukuinen tieteellisen sosialismin etujoukko sitä intomielin (kuten ensimmäisessä esipuheessa mainitut käännökset osoittavat), mutta pian sen työnsi takaalalle Pariisiin työläisten kesäkuussa 1848 kärsimästä tappiosta alkanut taantumus, ja vihdoinkin se ”oikeuden nimessä” julistettiin pannaan Kölnin kommunisteille annetulla tuomiolla marraskuussa 1852. Helmikuun vallankumoukseen liittynyt työväenliike hävisi julkiselta näyttämöltä, ja sen mukana myöskin Manifesti joutui taka-alalle.

Kun Euroopan työväenluokka oli jälleen kylliksi voimistunut uuteen rynnistykseen hallitsevien luokkien valtaa vastaan, syntyi Kansainvälinen työväenyhdistys. Sen tarkoituksena oli yhdistää Euroopan ja Amerikan työväenluokan kaikki taistelukykyiset voimat yhdeksi suureksi armeijaksi. Sen vuoksi se ei voinut ottaa välittömästi lähtökohdaksi Manifestissa

esitettyjä periaatteita. Sillä täytyi olla ohjelma, joka ei sulkenut ovea Englannin tradeunioneilta, Ranskan, Belgian, Italian, Espanjan proudhonisteilta sekä Saksan lassallelaisilta⁵⁾. Tämän ohjelman – Internationaalin sääntöjen perustelut⁶⁾ – Marx laati niin mestarillisesti, että sille antoivat tunnustuksensa jopa Bakunin ja anarkistitkin. Manifestissa esitettyjen periaatteiden lopulliseen voittoon nähden Marx luotti yksinomaan työväenluokan älylliseen kehitykseen, jonka täytyi olla väistämätön tulos yhteisestä toiminnasta ja mielipiteiden vaihdosta. Tapahtumat ja vaiheet taistelussa pääomaa vastaan, tappiot vielä enemmän kuin voitot, eivät voineet olla osoittamatta taistelijoille, että heidän siihenastiset maailmanparannuskeinonsa ovat aivan riittämättömiä, eivätkä ne tee heidän mieliään vastaanottavaisemmiksi käsittämään perusteellisesti työväen vapautuksen todellisia edellytyksiä. Ja Marx oli oikeassa. Vuonna 1874, jolloin Internationaali laskettiin

⁵⁾ *Lassalle tunnusti persoonallisesti meille aina olevansa Marxin ”oppilas” ja oli sellaisena luonnollisestikin Manifestin kannalla. Toisin oli niiden hänen seuraajiensa laita, jotka eivät menneet hänen vaatimustaan pitemmälle tuotanto-osuuskunnista valtion luotolla ja jotka jakoivat koko työväenluokan valtionavun kannattajiin ja itseavun kannattajiin. (Engelsin huomautus)*

⁶⁾ *Ks. K. Marx: Kansainvälisen työväenyhdistyksen yleiset säännöt Toim.*

hajalle, työväenluokka oli aivan toinen kuin se oli ollut vuonna 1864 sitä perustettaessa. Proudhonilaisuus romaani-
sissa maissa ja erikoislaatuinen lassallelaisuus Saksassa olivat
vähitellen lähestymässä sitä kehitystasetta, jolloin niiden
vuonna 1887 Swanseassa pidetyn kongressin puheenjohtaja
niiden nimissä voi lausua: ”Mannermaan sosialismi ei enää
kammota meitä”. Mutta mannermaan sosialismi oli vuonna
1887 miltei yksinomaan sitä teoriaa jota Manifestissa julis-
tetaan. Ja näin Manifestin historia kuvastaa jossain määrin
nykyaikaisen työväenliikkeen historiaa vuodesta 1848 lähtien.
Nykyisin se on epäilemättä koko sosialistisen kirjallisuuden
laajimmalle levinnyt, kansainvälinen teos, kaikkien maiden
miljoonien työläisten yhteinen ohjelma Siperiasta Kaliforni-
aan saakka.

Ja sittenkään, kun se ilmestyi, me emme voineet nimittää sitä
sosialistiseksi manifestiksi. Sosialisteilla tarkoitettiin vuonna
1847 kahdenlaista väkeä. Toisaalta erilaisten utopististen
järjestelmän kannattajia, erikoisesti Englannin owenilaisia
ja Ranskan fourierlaisia, jotka molemmat ryhmät olivat sil-
loin jo kutistuneet pelkiksi vähitellen sukupuuttoon kuo-
leviksi lahkokunniksi. Toisaalta niitä mitä moninlaisimpia
sosiaalipuuskareita, jotka kukin erilaisilla maailmanparan-
nuskeinoillaan ja kaikenlaisella paikkailulla tahtoivat poistaa
yhteiskunnalliset epäkohdat tuottamatta pääomalle ja lii-
kevoitolle pienintäkään kipua. Kummassakin tapauksessa
väkeä, joka oli työväenliikkeen ulkopuolella ja pikemminkin

etsi kannatusta ”sivistyneiltä” luokilta. Sitävastoin se osa työväestöä, joka oli vakuuttunut pelkkien poliittisten mul- listusten riittämättömyydestä ja vaati yhteiskunnan perin- pohjaista uudistamista, nimitti itseään tuohon aikaan kommunisteiksi. Tuo kommunismi oli vain osapuilleen hah- moteltua, vain vaistomaista, monessa suhteessa karkeahkoa kommunismia, mutta se oli kuitenkin kyllin voimakas synnyttääkseen kaksi utopistista kommunistista järjestelmää: Ranskassa Cabetin ”ikarialaisen” ja Saksassa Weitlingin järjestelmän. Sosialismi merkitsi vuonna 1847 porvarillista liikettä, kommunismi työväenliikettä. Sosialismi oli ainakin mannermaalla salonkikelpoinen, kommunismi oli taas aivan päinvastaista. Ja kun me jo siihen aikaan olimme lujasti sillä kannalla, että ”työväenluokan vapauttamisen täytyy olla työväenluokan oma tehtävä”, me emme voineet hetkeäkään epäröidä, kumpi nimi on valittava. Eikä siitä luopuminen ole sen jälkeenkään koskaan pälkähtänyt päähämme.

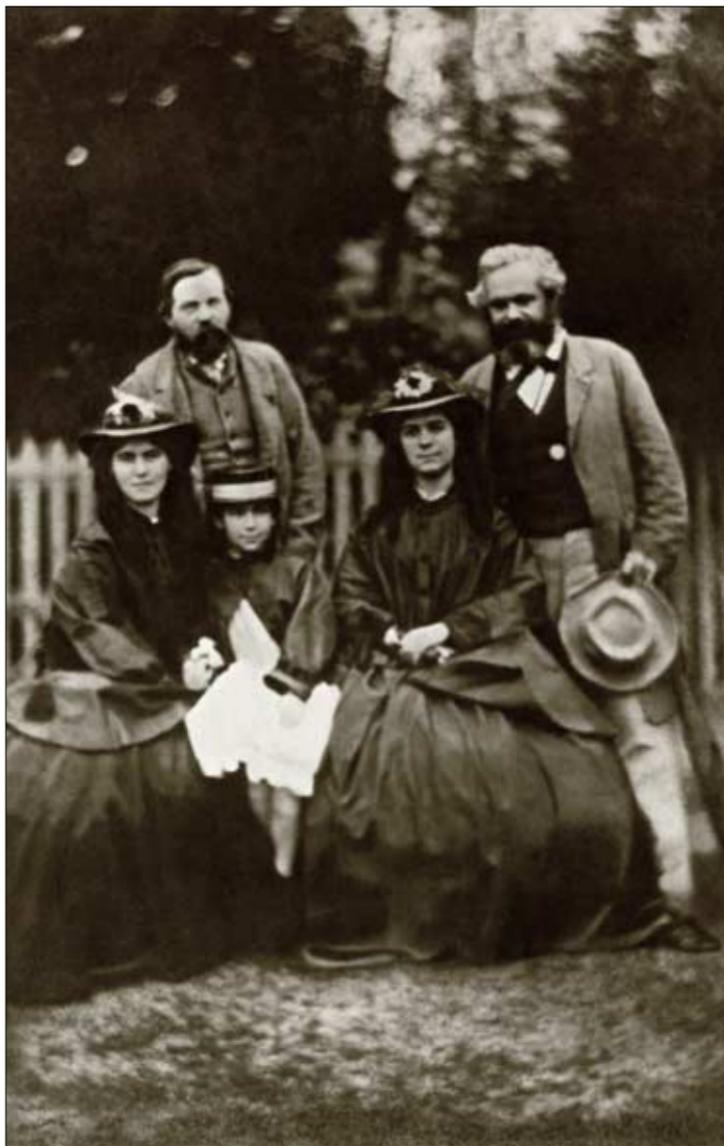
”Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!” Vain harvat äänet vastasivat, kun sinkosimme nämä sanat maailmaan 42 vuotta sitten Pariisin vallankumouksen aattona, ensimmäisen vallakumouksen, jossa proletariaatti esiintyi omin vaatimuk- sin. Mutta syyskuun 28. päivänä 1864 useimpien Länsi- Euroopan maiden proletaarit liittyivät yhteen muistoltaan kunniaakkaaksi Kansainväliseksi työväenyhdistykseksi. Inter- nationaali itse eli tosin vain yhdeksän vuotta. Mutta että sen perustama kaikkien maiden proletaarien ikuinen liitto vielä

elää ja on nyt lujempi kuin milloinkaan ennen, siitä on parhaimpana osoituksena juuri tämä päivä. Sillä tänä päivänä, jolloin näitä rivejä kirjoitan, Euroopan ja Amerikan proletariaatti suorittaa taisteluvoi miensa katselmusta, taisteluvoimien, jotka on ensi kerran asetettu liikekannalle yhtenä armeijana, saman lipun alla ja saman lähimmän päämäärän puolesta: jo v. 1866 Internationaalin Geneven kongressin julistaman ja Pariisin työväenkongressin v. 1889 uudelleen julistaman lainsäädännöllisesti voimaan saatettavan kahdeksantuntisen normaalityöpäivän puolesta. Ja tämänpäiväinen näky on avaava kaikkien maiden kapitalistien ja tilanherrojen silmät näkemään, että nyt kaikkien maiden proletaarit ovat todella liittyneet yhteen.

Olisipa nyt Marx vielä vierelläni nähdäkseen tämän omin silmin!

F. Engels

Lontoo 1. toukokuuta 1890

*Engels, Marx ja Marxin tyttäret Laura, Eleanora ja Jenny
Lontoossa vuonna 1864*

KOMMUNISTISEN PUOLUEEN MANIFESTI

Aave kummittelee Euroopassa – kommunismin aave. Kaikki vanhan Euroopan mahdit ovat liittoutuneet pyhään ajoih-tiin tätä aavetta vastaan: paavi ja tsaari, Metternich ja Guizot, Ranskan radikaalit ja Saksan poliisit.

Missä on oppositiopuolue, jota sen hallitsevat vastustajat eivät olisi herjanneet kommunistiseksi; missä on oppositio-puolue, joka ei olisi edistyksellisimmille oppositiomiehille samoin kuin taantumuksellisille vastustajilleenkin singonnut vuorostaan tuota leimaavaa syytöstä kommunismista?

Tästä tosiasiaista seuraa kaksi johtopäätöstä:

- Kommunismin tunnustavat jo kaikki Euroopan vallat mahdiksi.
- Kommunistien on jo aika avoimesti esittää koko maailmalle katsantokantansa, tarkoituksensa, pyrkimyksensä ja panna tuota kommunismin aaveesta tekaistua tarua vastaan puolueen oma manifesti.

Tässä tarkoituksessa ovat mitä erilaisimpiin kansallisuuksiin kuuluvat kommunistit pitäneet kokouksen Lontoossa ja laatineet seuraavan Manifestin, joka julkaistaan englannin, ranskan, saksan, italian, flaamin ja tanskan kielellä.

I

PORVARIT JA PROLETAARIT⁷⁾

Koko tähänastisen yhteiskunnan historia⁸⁾ on ollut luokkataistelujen historiaa.

Vapaa ja orja, patriisi ja plebeiji, paroni ja maaorja, ammattikuntamestari ja kisälli, lyhyesti sanoen sortaja ja sorrettu ovat aina olleet vastakkain, käyneet keskeytymätöntä, milloin peitettyä, milloin avointa taistelua, mikä joka kerta on päättynyt koko yhteiskunnan vallankumoukselliseen uudistamiseen tai taistelevien luokkien yhteiseen häviöön.

Historian aikaisempina kausina havaitsemme miltei kaik-

⁷⁾ *Porvaristolla tarkoitetaan nykyaikaisten kapitalistien luokkaa, yhteiskunnallisten tuotantovälineiden omistajia, jotka käyttävät palkkatyötä. Proletariaatti on nykyaikaisten palkkatyöläisten luokka, jotka ollen vailla omia tuotantovälineitä ovat pakotettuja elääkseen myymään omaa työvoimaansa. (Engelsin huomautus v. 1888 englantilaiseen painokseen)*

⁸⁾ *So. meidän aikoihimme kirjoitettuna säilynyt historia. Vuonna 1847 oli yhteiskunnan esihistoria, se yhteiskuntajärjestys, joka oli ollut olemassa ennen kirjoitettua*

kialla yhteiskunnan täydellisen jakautumisen eri säätyihin, moniportaisen asteikon yhteiskunnallisia asemia. Vanhassa Roomassa oli patriiseja, ritareita, plebeijä ja orjia: keskiajalla feodaalierroja, vasalleja, ammattikuntamestareita, kisällejä, maaorjia ja lisäksi melkein jokaisessa tällaisessa luokassa vielä erikoisia asteita.

Tuhoutuneen feodaalisen yhteiskunnan uumenista noussut nykyaikainen porvarillinen yhteiskunta ei poistanut luok-

historian aikaa, vielä miltei tuntematon. Sittemmin Haxthausen on havainnut Venäjällä maan yhteisomistusta. Maurer on todistanut sen olleen sinä yhteiskunnallisena perustana, joka on ollut kaikkien saksalaisten heimojen historiallisen kehityksen lähtökohdaksi, ja vähitellen saatiin selville, että kyläyhteisöt maan yhteisomistuksineen ovat tai ovat olleet muinaisuudessa yhteiskunnan alkumuotona kaikkialla, Intiasta Irlantiin asti. Vihdoin päästiin selville tämän alkukantaisen kommunistisen yhteiskunnan sisäisestä järjestyksestä, sen tyypillisestä muodosta, sillä tavoin, että Morgan lopuksi sai selville suvun todellisen luonteen ja sen aseman heimossa. Tämän alkukantaisen yhteisön hajoamisesta alkaa yhteiskunnan jakautuminen erillisiin ja lopulta toisilleen vastakkaisiin luokkiin. Minä olen yrittänyt tutkia tätä hajoamisprosessia teoksessani "Der Ursprung der Familie, des Privateigentums und des Staats", 2. painos, Stuttgart 1886. [Ks. F. Engels, Perheen, yksityisomistuksen ja valtion alkuperä]. (Engelsin huomautus vuoden 1888 englantilaiseen painokseen)

kavastakohtia. Se asetti vain vanhojen tilalle uusia luokkia, uusia sorron edellytyksiä, uusia taistelumuotoja.

Meidän aikakautemme, porvariston aikakausi, on kuitenkin erikoinen siinä suhteessa, että se on yksinkertaistanut luokkavastakohdat. Koko yhteiskunta jakautuu yhä enemmän kahteen suureen vihollisleiriin, kahteen suureen, vastakkaiseen luokkaan: porvaristoon ja proletariaattiin.

Keskiajan maaorjista saivat alkunsa ensimmäisten kaupunkien pikkuporvarit; tästä pikkuporvaristosta kehittyivät ensimmäiset porvariston ainekset.

Amerikan löytö ja Afrikan ympäripurjehdus loivat nousvalle porvaristolle uuden toimikentän. ItäIntian ja Kiinan markkinat, Amerikan asuttaminen siirtolaisilla ja siirtomaiden valtaus, tavaravaihto siirtomaiden kanssa, vaihtovälineiden ja yleensä tavaroiden lisääntyminen antoivat kaupalle, merenkululle ja teollisuudelle ennenkuulumattoman sysäyksen ja aiheuttivat siten rappeutuvassa feodaalisessa yhteiskunnassa vallankumouksellisen aineksen nopean kehityksen.

Siihenastinen feodaalinen tai ammattikunnallinen teollisuuden harjoittamistapa ei enää uusien markkinain avautuessa riittänyt tyydyttämään kasvavaa tarvetta. Sen tilalle astui manufaktuuriteollisuus. Teollisuutta harjoittava keskisääty työnsi syrjään ammattikuntamestarit: työnjako eri ammattikuntien välillä katosi itse kussakin työpajassa toimeenpannun työnjaon tieltä.

Mutta markkinat kasvoivat yhä ja tarve lisääntyi. Manufaktuuriteollisuuskään ei enää voinut sitä tyydyttää. Silloin höyry ja koneet mullistivat teollisen tuotannon. Manufaktuu-

riteollisuuden tilalle tuli nykyaikainen suurteollisuus, teollisen keskisäädyn tilalle tulivat teollisuuden miljoonamiehet, kokonaisten teollisuusarmeijain päälliköt, nykyajan porvarit.

Suurteollisuus loi maailmanmarkkinat, joita Amerikan löytö oli valmistellut. Maailmanmarkkinain muodostuminen on aiheuttanut kaupan, merenkulun ja maaliikenteen tavatoman kehittymisen. Tämä taas on vaikuttanut vuorostaan teollisuuden laajenemiseen, ja samassa määrässä kuin teollisuus, kauppa, merenkulku ja rautatiet laajenivat, samassa määrässä kehittyi myöskin porvaristo, kartutti pääomiaan ja työnsi takaalalle kaikki keskiajalta periytyneet luokat.

Näemme siis, että nykyajan porvaristo itse on pitkän kehityskulun, tuotanto ja vaihtotavassa tapahtuneiden mullistusten sarjan tuote.

Kukin näistä porvariston kehitysasteista toi mukanaan vastaavan poliittisen edistysaskeleen⁹⁾. Oltuaan sorrettuna säätyinä feodaalierrojen vallan aikana, aseistettuna ja itsehallintoisena yhteenliittymänä kommuunissa¹⁰⁾, täällä riippumat-

⁹⁾ *Engelsin toimittamassa vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on sanojen "poliittisen edistysaskeleen" eteen lisätty sanat "tämän luokan". Toim.*

¹⁰⁾ *"Kommuuneiksi" nimitettiin Ranskassa syntyneitä kaupunkveja jo sitä ennenkin, kun ne taistellen olivat saavuttaneet feodaalisilta herroiltaan ja mestareiltaan paikallisen itsehallinnon ja "kolmannen säädyn" poliittiset oikeudet. Yleensä me*

tomana kaupunkitasavaltana, tuolla yksinvallan kolmantena verovelvollisena säätyinä¹¹⁾, sitten, manufaktuuri- ja kaupunkiteollisuuden aikakaudella, vastapainona aatelistöä vastaan säätymonarkiassa tai rajattomassa monarkiassa ja yleensä suurten yksinvaltiuksien pääperustana, porvaristo vihdoinkin suurteollisuuden ja maailmanmarkkinoiden synnyttyä, hankki taistellen itselleen nykyaikaisessa edustusvaltiossa yksinomaisen poliittisen vallan. Nykyaikainen valtiovalta on vain valiokunta, joka hoitaa koko porvariluokan yhteisiä asioita.

Porvaristo on esittänyt historiassa mitä kumouksellisinta osaa.

Porvaristo on hävittänyt kaikki feodaaliset, patriarkaaliset ja idylliset suhteet, missä se on päässyt valtaan. Se on

olemme tässä porvariston taloudelliselle kehitykselle tyypillisenä maana esittäneet Englannin, sen poliittiselle kehitykselle tyypillisenä maana Ranskan. (Engelsin huomautus vuoden 1888 englantilaiseen painokseen)

”Kommuneiksi” nimittivät Italian ja Ranskan kaupunkilaiset kaupunkiyhdyskuntiaan sen jälkeen, kun olivat ostaen tai pakolla hankkineet feodaaliveroiltaan ensimmäiset itsehallintooikeudet. (Engelsin huomautus vuoden 1890 saksalaiseen painokseen)

¹¹⁾ Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on sanan ”kaupunkitasavaltana” jälkeen lisätty sanat ”(kuten Italiassa ja Saksassa)”, ja sanojen ”verovelvollisena säätyinä” jälkeen sanat ”(kuten Ranskassa)”. Toim.

säälimättä repinyt rikki feodaaliajan kirjavat siteet, jotka olivat sitoneet ihmisen hänen ”luonnolliseen esimieheensä”, eikä ole jättänyt ihmisten välille mitään muuta sidettä kuin alastoman edun, tunteettoman ”käteisellä maksamisen”. Se on hukuttanut uskonnollisen hurmion, ritarillisen innostuksen ja porvarillisen hempeämielisyyden pyhät värähdykset itsekkään laskelmoinnin jääkylmään veteen. Se on muuttanut persoonallisen ihmisarvon vaihtoarvoksi ja asettanut luke-mattomien lupakirjoihin perustuvien ja henkilökohtaisesti ansaittujen vapauksien tilalle yhden vapauden, tunnottoman kauppavapauden. Se on, sanalla sanoen, asettanut uskon-nollisten ja poliittisten harhakuvitelmien verhoaman riiston tilalle avoimen, häpeämättömän, suoran ja raa’an riiston.

Porvaristo on riisunut pyhyidenhohteen kaikilta toimilta, joita tähän asti pidettiin kunnianarvoisina ja joihin suhtau-duttiin pelonsekaisella hartaudella. Se on muuttanut lääkärin, lakimiehen, papin, runoilijan ja tiedemiehen pelkiksi maksua vastaan työskenteleviksi palkkatyöläisikseen.

Porvaristo on repinyt perhesuhteelta sen liikuttavan tun-nelmallisen verhon ja muuttanut sen pelkäksi rahasuhteeksi.

Porvaristo on näyttänyt, kuinka raaka voimanilmaus, jota taantumus niin suuresti ihailee keskiajassa, saa veltoimmasta laiskuudesta luonnollisen täydennyksensä. Porvaristo on ensi kerran osoittanut, mitä ihmisten toiminta voi saada aikaan. Se on tehnyt kokonaan toisenlaisia ihmetöitä kuin mitä ovat Egyptin pyramidit, Rooman vesijohdot ja goottilaiset tuo-

miokirkot; se on pannut toimeen kokonaan toisenlaisia retkiä kuin kansainvaellukset ja ristiretket.

Porvaristo ei voi tulla toimeen suorittamatta jatkuvasti mullistuksia tuotantovälineissä, siis tuotantosuhteissa ja niin ollen kaikissa yhteiskunnallisissa suhteissa. Sitävastoin kaikkien aikaisempien teollisuutta harjoittaneiden luokkien olemassaolon ensimmäinen edellytys oli vanhan tuotantotavan muuttumattomana säilyminen. Jatkuvat mullistukset tuotannossa, kaikkien yhteiskunnallisten olojen alituinen järkkäminen, iänikuinen epävarmuus ja liikkeellä oleminen erottavat porvariston aikakauden kaikista muista. Kaikki piintyneet, ruostuneet suhteet ja niihin liittyvät vanhastaan arvossa pidetyt käsitykset ja katsantokannat menevät hajalle, kaikki vastamuodostuneet vanhenevat ennen kuin ehtivät luutua, kaikki säätyperäinen ja pysyväinen haihtuu pois, kaikki pyhä häväistään, ja ihmisten on lopulta pakko katsella asemaansa elämässä ja keskinäisiä suhteitaan avoimin silmin.

Yhä laajemman menekin tarve tuotteilleen ajaa porvaristoa yli koko maapallon. Kaikkialle sen täytyy pesiä, kaikkialle kotiutua, kaikkialla soimia suhteita.

Maailmanmarkkinoita hyväkseen käyttäen porvaristo on muuttanut kaikkien maiden tuotannon ja kulutuksen yleismaailmalliseksi. Taantumuksellisten suureksi suruksi se on poistanut teollisuudelta kansallisen maaperän. Ikivanhat kansalliset teollisuudenalat on tuhottu ja niitä tuhotaan yhä joka päivä. Niitä tunkevat sivuun uudet teollisuudenalat, joiden käytäntöön ottaminen on elinkysymys kaikille sivis-

tyskansoille, teollisuudenalat, jotka eivät enää käytä kotimaisia raakaaineita, vaan maapallon mitä kaukaisimmilta alueilta tuotuja raakaaineita ja jotka tuottavat tehdasvalmisteita, joita ei käytetä ainoastaan omassa maassa, vaan kaikissa maanosissa. Vanhojen, oman maan tuotteilla tyydytettyjen tarpeiden tilalle tulee uusia, jotka tyydyttämisekseen vaativat mitä kaukaisimpien maiden ja mitä erilaisimpien ilmanalojen tuotteita. Vanhan paikallisen ja kansallisen omavaraisuuden ja sulkeutuneisuuden tilalle tulee kansojen kaikinpuolinen yhteys ja kaikinpuolinen riippuvuus toisistaan. Tämä koskee niin aineellista kuin myöskin henkistä tuotantoa. Eri kansakuntien henkiset tuotteet tulevat yhteiseksi omaisuudeksi. Kansallinen yksipuolisuus ja rajoittuneisuus käyvät yhä mahdollottomammiksi, ja monesta kansallisesta ja paikallisesta kirjallisuudesta muodostuu maailmankirjallisuus.

Porvaristo vetää kaikkien tuotantovälineiden nopean parantamisen ja kulkuyhteyksien tavattoman helpottumisen ansiosta kaikki, raakalaisimmatkin kansakunnat sivistyksen piiriin. Sen tavarain halvat hinnat ovat se raskas tykistö, jolla se ampuu maan tasalle kaikki kiinanmuurit ja pakottaa raakalaiskansojen itsepintaisimmankin muukalaisvihan antautumaan. Se pakottaa kaikki kansakunnat omaksumaansa porvarillisen tuotantotavan, elleivät ne tahdo tuhoutua; se pakottaa ne ottamaan käytäntöön niin sanotun sivilisaation, so. tulemaan porvareiksi. Sanalla sanoen, se luo itselleen maailman oman kuvansa mukaan.

Porvaristo on alistanut maaseudun kaupungin herruuden

alaiseksi. Se on luonut valtavan suuria kaupunkeja, se on suuresti lisännyt kaupunkiväestön lukumäärää maalaisväestön lukumäärään verrattuna ja siten temmannut väestön melkoisen osan pois maaseutuelämän tylsyydestä. Samoin kuin se on tehnyt maaseudun riippuvaiseksi kaupungista, se on tehnyt raakalais ja puolittain raakalaismaat riippuvaisiksi sivistysmaista, talonpoikaiskansat porvarillisista kansoista, idän lännestä.

Porvaristo hävittää yhä enemmän tuotannon välineiden, omaisuuden ja väestön pirstoutuneisuutta. Se on kerännyt väestön yhteen, keskittänyt tuotannon välineet ja koonnut omaisuuden harvojen käsiin. Välttämättömänä seurauksena tästä on ollut valtiollinen keskittyminen. Riippumattomat, melkein vain liittolaissuhteissa olleet maakunnat erilaisine etuineen, lakeineen, hallituksineen ja tulleineen liitettiin yhteen yhdeksi kansakunnaksi, jolla on yksi hallitus, yksi laki, yksi kansallinen luokkaetu, yksi tulliraja.

Vajaat sata vuotta kestäneen luokkaherruutensa aikana porvaristo on luonut enemmän ja jättiläisempiä tuotantovoimia kuin kaikki edelliset sukupolvet yhteensä. Luonnonvoimien alistaminen, koneiden käyttö, kemian soveltaminen teollisuudessa ja maanviljelyksessä, höyrylaivaliikenne, rautatiet, sähkölennätin, kokonaisten maanosien raivaaminen viljelykselle, jokien tekeminen laivakulkukelpoisiksi, kokonaiset, aivan kuin maasta esiinpoljetut väestöt – mikä aikaisempi vuosisata saattoi aavistaa, että yhteiskunnallisen työn uumenissa uinui tällaisia tuotantovoimia!

Olemme siis nähneet: ne tuotannon ja vaihdon välineet, joiden perusteella porvaristo muodostui, oli luotu feodaalissa yhteiskunnassa. Näiden tuotannon ja vaihdon välineiden kehityksen tietyllä asteella ne olosuhteet, joissa feodaalinen yhteiskunta tuotti ja vaihtoi, maanviljelyksen ja manufaktuuri-teollisuuden feodaalinen järjestelmä, sanalla sanoen feodaaliset ominaisuudet, eivät enää vastanneet kehittyneitä tuotantovoimia. Ne jarruttivat tuotantoa, sen sijaan että olisivat sitä edistäneet. Ne muuttuivat sen kahleeksi. Ne täytyi murtaa, ja ne murrettiin.

Niiden sijaan tuli vapaa kilpailu ja sen mukainen yhteiskunnallinen ja poliittinen järjestelmä, jossa taloudellinen ja poliittinen herruus oli porvariluokalla.

Meidän silmiemme edessä tapahtuu samanlainen liike. Nykyaikainen porvarillinen yhteiskunta porvarillisine tuotanto ja vaihtosuhteineen ja porvarillisine omistussuhteineen, joka on loihtinut esiin niin valtavat tuotannon ja vaihdon välineet, on kuin taikuri, joka ei enää itse kykene hallitsemaan esiinloihittimiaan maanlaisia mahteja. Teollisuuden ja kaupan historia on jo vuosikymmeniä ollut vain historiaa, joka kertoo nykyaikaisten tuotantovoimien kapinoinnista nykyaikaisia tuotantosuhteita vastaan, niitä omistussuhteita vastaan, jotka ovat porvariston ja sen vallan elämänehtoja. Riittää, kun mainitsee liikepulat, jotka määrättyjen ajanjaksojen kuluttua toistuen yhä uhkaavammin asettavat kyseenalaiseksi koko porvarillisen yhteiskunnan olemassaolon. Liikepulissa tuhotaan säännöllisesti suuri osa ei ainoastaan

valmiista tuotteista, vaan myös jo luoduista tuotantovoimista. Pulissa pääsee raivoamaan yhteiskunnallinen kulkutauti, joka kaikista edellisistä aikakausista olisi näyttänyt mielettömyydeltä – liikatuotannon kulkutauti. Yhteiskunta huomaa siirtyneensä yhtäkkiä takaisin raakalaisuuden tilaan: on aivan kuin nälänhätä ja yleinen hävitysota olisi riistänyt siltä kaikki elintarvikkeet; teollisuus ja kauppa näyttävät tuhotuilta, ja miksi? Siksi, että yhteiskunnalla on liian paljon sivistystä, liian paljon elintarvikkeita, liian paljon teollisuutta, liian paljon kauppaa. Tuotantovoimat, jotka sillä on käytettävänä, eivät enää edistä porvarillista sivistystä ja¹²⁾ porvarillisten omistussuhteiden kehittymistä; päinvastoin, ne ovat tulleet liian valtaviksi näille suhteille, jotka estävät niiden kehitystä; ja heti kun ne voittavat tämän esteen, saattavat ne koko porvarillisen yhteiskunnan sekasortoon, saattavat vaaraan porvarillisen omistuksen olemassaolon. Porvarilliset suhteet ovat tulleet liian ahtaiksi voidakseen tarjota tilaa tuotamilleen rikkauksille.-Miten porvaristo voittaa nämä pulat? Toisaalta pakostakin hävittämällä suuret määrät tuotantovoimia; toisaalta valloittamalla uusia markkinoita ja käyttämällä perinpohjaisemmin vanhoja. Miten siis? Siten, että se valmistaa yhä monipuolisempia ja yhä tuhoisampia pulia ja vähentää keinoja niiden torjumiseksi.

¹²⁾ *Myöhemmissä painoksissa, vuoden 1872 saksalaisesta painoksesta alkaen, on sanat ”porvarillista sivistystä ja” jätetty pois. Toim.*

Aseet joilla porvaristo löi maahan feodalismin suuntautuvat nyt porvaristoa itseään vastaan.

Mutta porvaristo ei ole vain takonut aseita, jotka tuottavat sille kuoleman: se on myös synnyttänyt ne miehet, jotka tulevat käyttämään näitä aseita sitä vastaan – nykyajan työläiset, protetaarit.

Samassa määrässä kuin porvaristo, so. pääoma, kehittyi, kehittyi myös proletariaatti, nykyajan työläisten luokka, työläisten, jotka voivat elää vain niin kauan kuin saavat työtä ja jotka saavat työtä vain niin kauan kuin heidän työnsä lisää pääomaa. Nämä työläiset, joiden on pakko myydä itsensä paloittain, ovat tavaraa, niinkuin mikä muu kauppatavara tahansa, ja siksi samoin kuin nekin kilpailun kaikkien satunnaisuusien ja markkinain kaikkien heilahtelujen alaisia.

Proletaarien työ on koneitten käytön laajenemisen ja työnjaon johdosta menettänyt kaiken itsenäisen luonteensa ja siten myös kaiken viehätöksensä työläiselle. Hänestä tulee pelkkä koneen lisäke, jolta vaaditaan vain mahdollisimman yksinkertaisia, yksityiskohtaisia ja helposti opittavia osia. Työläisten aiheuttamat kustannukset supistuvat näinollen melkein yksinomaan siihen, mikä menee niihin elintaryikkeisiin, jotka hän tarvitsee omaan ylläpitoonsa ja sukunsa jatkamiseen. Mutta kaiken tavaran hinta, siis myös työn hinta¹³⁾, on

¹³⁾ *Myöhemmin Marx osoitti, ettei työläinen myy työtä, vaan työvoimaa. Katso tämän johdosta Engelsin esipuhetta Marxin teokseen "Palkkatyö ja pääoma". Toim.*

sama kuin sen tuotantokustannukset. Samassa määrässä kuin työn tymeys kasvaa, työpalkka vähenee. Sitäpaitsi samassa määrässä kuin koneiden käyttö ja työnjako lisääntyvät, samassa määrässä myöskin työn määrä¹⁴⁾ lisääntyy joko siten, että työtunteja lisätään tai että määrättyssä ajassa vaaditun työn määrää lisätään, suurennetaan koneiden käyntinopeutta jne.

Nykyaikainen teollisuus on muuttanut patriarkaalisen mestarin pienen työpajan teollisuuskapitalistin suureksi tehtaaksi. Tehtaisiin sulletut työläisjoukot järjestetään sotilaallisesti. Teollisuuden yksinkertaisina sotamiehinä heidät alistetaan aliupseerien ja upseerien muodostaman täydellisen hierarkian valvontaan. He eivät ole ainoastaan porvariluokan, porvarivaltion orjia, vaan heitä orjuuttaa joka päivä, joka hetki kone, työnjohtaja ja ennen kaikkea yksityinen tehtailijaporvari itse. Tämä pakkovalta on sitä pikkumaisempaa, vihatumpaa ja katkeroittavampaa, mitä avoimemmin se julistaa hyötymisen tarkoitusperäkseen.

Mitä vähemmän käsin tehtävä työ vaatii taitavuutta ja voimaa, so. mitä pitemmälle uudenaikainen teollisuus kehittyy, sitä enemmän naisten ja lasten työ tunkee miesten työn syrjään. Sukupuoli ja ikäeroavuus menettää työväenluokan suhteen kaiken yhteiskunnallisen merkityksen. On olemassa vain työvälineitä, jotka aina iän ja sukupuolen mukaan aiheuttavat eri suuruisia kustannuksia.

¹⁴⁾ Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on sanojen ”työn määrä” tilalla ”työn raskaus”. Toim.

Kun tehtailija on päättänyt työläisen riistämisen sikäli, että tämä on käteisellä rahalla maksettuna saanut vihdoin työpalkkansa, hyökkäävät työläisen kimppuun porvariston muut osat: talonomistajat, kauppias, panttilainaja jne.

Tähänastiset pienet keskisäätyläiset: pienet teollisuudenharjoittajat, pikkukauppiat ja koroillaaneläjät, käsityöläiset ja talonpojat, kaikki nämä luokat vajoavat proletariaattiin osittain sen vuoksi, että niiden pieni pääoma ei riitä suurten teollisuusyritysten hoitoon eikä kestä kilpailua suurempien kapitalistien kanssa, osittain sen vuoksi, että uudet tuotantotavat tekevät arvottomaksi heidän ammattitaitonsa. Näin proletariaatti saa täydennystä kaikista väestöluokista.

Proletariaatin kehityksessä on eri asteita. Sen taistelu porvaristoa vastaan alkaa sen olemassaolon ensi hetkestä.

Aluksi taistelevat yksityiset työläiset, sitten yhden tehtaan työläiset, sitten yhden työalan työläiset jollain paikkakunnalla sitä yksityistä porvaria vastaan, joka riistää heitä välittömästi. He eivät suuntaa hyökkäyksiään vain porvarillisia tuotantosuhteita vastaan, he kohdistavat ne itse tuotannonvälineihinkin; he tuhoavat vieraita kilpailevia tavaroita, rikkovat koneita, polttavat tehtaita, he taistelevat palauttaakseen keskiaikaisen työmiehen menetetyn aseman.

Tällä asteella työläiset muodostavat yli koko maan hajallaan olevan ja kilpailun pirstoman joukon. Työläisten joukkoluontoinen yhtyminen ei vielä ole seurausta heidän omasta yhteenliittymisestään, vaan seuraus porvariston yhteenliittymisestä, porvariston, jonka omien poliittisten tarkoitus-

periensä saavuttamiseksi on pakko panna koko proletariaatti liikkeelle ja joka toistaiseksi vielä voikin sen tehdä. Tällä asteella proletaarit eivät siis taistele omia vihollisiaan, vaan vihollistensa vihollisia vastaan – rajattoman yksinvallan jäänöksiä, maanomistajia, teollisuutta harjoittamatonta porvaristoa ja pikkuporvareita vastaan. Koko historiallinen liike keskittyy näin porvariston käsiin: jokainen näin saavutettu voitto on porvariston voitto.

Mutta teollisuuden kehittyessä proletariaatti ei kasva vain määrällisesti; se kootaan yhteen suuremmiksi joukoiksi, sen voima kasvaa ja se tuntee tämän yhä paremmin. Proletariaatin edut ja elämänehdot tasoittuvat yhä enemmän sitä mukaa kuin koneitten käytäntöön ottaminen yhä enemmän poistaa eroa erilaatuisen työn väliltä ja painaa palkan melkein kaikkialla yhtä alhaiselle tasolle. Porvarien kesken kasvava kilpailu ja siitä johtuvat liikepulat tekevät työläisten palkan yhä epävakaisemmaksi; yhä nopeammin kehittyvä, lakkaamaton koneitten parantaminen tekee työläisten aseman elämässä yhä epävarmemmaksi; yksityisen työläisen ja yksityisen porvarin väliset yh teenotot saavat yhä enemmän kahden luokan välisten yhteentörmäysten luonteen. Työläiset alkavat muodostaa yhteenliittymiä¹⁵⁾ porvareita vastaan; he esiintyvät yhdessä työpalkkansa puolustamiseksi. He perustavat pysyviäkin yhdistyksiä turvatakseen toimeentulonsa mah-

¹⁵⁾ Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on sanan ”yhteenliittymiä” jälkeen lisätty ”(ammattiliittoja)”. Toim.

dollisten yhteenottojen varalta. Paikoitellen taistelu kehittyi avoimiksi kapinoiksi.

Aika ajoin työläiset voittavat, mutta nämä voitot ovat vain tilapäisiä. Varsinaisena tuloksena heidän taisteluistaan ei ole välitön menestys, vaan työläisten yhä laajempi yhteenliittyminen. Sitä edistävät yhä paranevat liikennevälineet, jotka suureellisuus luo ja jotka saattavat eri paikkakuntien työläiset yhteyteen keskenään. Ja tarvitaankin juuri vain yhteyttä, jotta monet kaikkialla luonteeltaan samanlaiset paikalliset taistelut voidaan keskittää yhdeksi kansalliseksi taisteluksi, luokkataisteluksi. Mutta kaikki luokkataistelu on poliittista taistelua. Ja yhtymisen, mihin keskiajan kaupunkilaiset kyläteitään käyttäen tarvitsivat vuosisatoja, nykyajan proletarit saavat rautateiden ansiosta aikaan muutamassa vuodessa.

Tätä proletarien järjestymistä luokaksi ja samalla poliittiseksi puolueeksi rikkoo taas joka hetki kilpailu itse työläisten kesken. Mutta se syntyy aina uudestaan, voimakkaampana, lujempaan ja mahtavampana. Käyttäen hyväkseen porvariston omassa keskuudessa esiintyviä riitaisuuksia se pakottaa tunnustamaan lainsäädännöllisesti eräitä työläisten vaatimuksia. Niin saatiin laki kymmentuntisesta työpäivästä Englannissa.

Vanhassa yhteiskunnassa tapahtuvat yhteentörmäykset yleensä edistävät monella tavoin proletariaatin kehitystä. Porvaristo on alituisessa taistelussa: aluksi ylimystöä vastaan, myöhemmin itse porvariston niitä osia vastaan, joiden edut ovat joutuneet ristiriitaan teollisuuden kehityksen kanssa, ja alituisesti kaikkien vieraiden maiden porvaristoa vastaan. Kai-

kissa näissä taisteluissa se katsoo olevansa pakotettu vetoamaan proletariaattiin, kutsumaan sitä avukseen ja vetämään sen siten mukaan poliittiseen liikkeeseen. Se itse siis antaa proletariaatille oman sivistyksensä aineksia¹⁶⁾, so. aseita itseään vastaan.

Edelleen, kuten olemme nähneet, teollisuuden kehitys syöksee kokonaisia vallassa olevan luokan osia proletariaatin riveihin tai ainakin uhkaa niiden elämänehtoja. Nekin tuovat proletariaatille paljon sivistyksen aineksia¹⁷⁾.

Niinä aikoina vihdoin, jolloin luokkataistelu lähenee ratkaisuaan, hajaantumisprosessi käy vallassa olevan luokan keskuudessa, koko vanhan yhteiskunnan sisällä, luonteeltaan niin kiivaaksi, niin räikeäksi, että pieni osa hallitsevaa luokkaa sanoutuu siitä irti ja liittyy vallankumoukselliseen luokkaan, jonka käsissä on tulevaisuus. Samoin kuin aikaisemmin osa aatelistoa meni porvariston puolelle, menee nyt osa porvaristoa proletariaatin puolelle, ja nimenomaan osa porvarillisia ideologeja, jotka ovat jaksaneet kohota koko historian kulun teoreettiseen käsittämiseen.

Kaikista luokista, jotka nykyään ovat porvaristoa vastassa, vain proletariaatti on todella vallankumouksellinen

¹⁶⁾ Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on sanojen ”oman sivistyksensä aineksia” asemesta ”oman poliittisen ja yleissivistyksensä aineksia”. Toim.

¹⁷⁾ Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on sanojen, ”sivistyksen aineksia” asemesta ”valistuksen ja edistyksen aineksia”. Toim.

luokka. Muut luokat kuihtuvat ja häviävät suurteollisuuden kehittyessä, proletariaatti on sen ominaisin tuote.

Keskisäädyt, pienteollisuuden harjoittaja, pikkukauppias, käsityöläinen ja talonpoika, kaikki ne taistelevat porvaristoa vastaan pelastaakseen perikadolta olemassaolonsa keskisäätynä. Ne eivät siis ole vallankumouksellisia, vaan vanhoillisia. Enemmänkin, ne ovat taantumuksellisia, ne yrittävät kääntää historian pyörää taaksepäin. Jos ne ovat vallankumouksellisia, ne ovat sitä silloin, kun niiden edessä on siirtyminen proletariaattiin, kun ne eivät puolusta nykyisiä vaan tulevia etujaan, kun ne hylkäävät oman katsantokantansa asettuaakseen proletariaatin katsantokannalle.

Ryysyköyhälistön, tämän vanhan yhteiskunnan alimpien kerrosten passiivisen mädäntymistuotteen, proletaarin valankumous tempaa paikoitellen mukaan liikkeeseen, mutta koko asemansa vuoksi se on taipuvaisempi myymään itsensä taantumuksellisiin vehkeilyihin.

Vanhan yhteiskunnan elämänedellytykset on jo tuhottu proletariaatin elämänedellytyksissä. Proletaari on vailla omaisuutta; hänen suhteellaan vaimoonsa ja lapsiinsa ei ole enää mitään yhteistä porvarillisten perhesuhteiden kanssa; nykyaikainen teollisuustyö, nykyaikainen pääoman ies, joka on samaa niin Englannissa kuin Ranskassa, niin Amerikassa kuin Saksassa, on pyyhkinyt hänestä pois kaiken kansallisen luonteen. Lait, moraalit, uskonto ovat hänelle kaikki porvarillisia ennakkoluuloja, joiden takana porvarilliset luokkaedut piilevät.

Otettuaan vallan käsiinsä kaikki aikaisemmat luokat

pyrkivät turvaamaan jo saavuttamansa aseman alistamalla koko yhteiskunnan oman ansaitsemistapansa ehtoihin. Proletaarit voivat vallata yhteiskunnalliset tuotantovoimat haltuunsa vain hävittämällä oman tähänastisen omistamistapansa ja samalla koko tähänastisen omistamistavan yleensä. Proletaareilla ei ole mitään omaansa suojattavana, heidän on hävitettävä kaikki tähänastiset yksityisvakuudet ja yksityistakeet.

Kaikki tähänastiset liikkeet ovat olleet vähemmistöjen liikkeitä tai liikkeitä vähemmistöjen eduksi. Proletaarinen liike on valtavan enemmistön itsenäistä liikettä valtavan enemmistön eduksi. Proletariaatti, nykyisen yhteiskunnan alin kerros, ei voi kohota, nousta jaloilleen, ilman että koko virallisen yhteiskunnan kerrosten muodostama päällysrakenne lentää ilmaan.

Vaikka ei sisällykseltään, niin muodoltaan proletariaatin taistelu porvaristoa vastaan on lähinnä kansallista. Kunkin maan proletariaatin täytyy luonnollisesti ensin suoriutua omasta porvaristostaan.

Kuvatessamme proletariaatin kehityksen yleisimpiä vaiheita me seurasimme enemmän tai vähemmän piilevää kansalaissotaa nykyisen yhteiskunnan sisällä aina siihen kohtaan, jossa se puhkeaa avoimeksi vallankumoukseksi ja proletariaatti perustaa oman valtansa väkivaltaisesti kukistamalla porvariston.

Kaikki tähänastiset yhteiskunnat, kuten olemme nähneet, ovat perustuneet sortavien ja sorrettujen luokkien vastakkaisuuteen. Mutta jotta voitaisiin sortaa jotakin luokkaa,

täytyy tälle turvata sellaiset edellytykset, joiden puitteissa se voi ylläpitää ainakin orjan elämäänsä. Maaorja pääsi maaorjuuden vallitessa ponnistellen kommuunin jäseneksi, samoin kuin pikkuporvari porvariksi feodaalisen rajattoman yksinvallan ikeen alla. Nykyaikainen työläinen sitä vastoin, sen sijaan että kohoaisi teollisuuden edistyessä, vajoaa aina syvemmälle oman luokkansa edellytyksien alapuolelle. Työläisestä tulee köyhimys, ja pauperismi, köyhäläisyys, kehittyy vielä nopeammin kuin väestö ja rikkaus. Tämä osoittaa selvästi, että porvaristo on kykenemätön pysymään kauemmin yhteiskunnan hallitsevana luokkana ja pakottamaan yhteiskuntaa pitämään oman luokkansa elinehtoja sääntelevänä lakina. Se on kykenemätön hallitsemaan, koska se ei kykene turvaamaan orjalleen edes orjan toimeentuloa, koska sen on pakko antaa orjansa vajota sellaiseen tilaan, jossa sen täytyy itse elättää orjaa, sen sijaan että orja elättäisi sitä itseään. Yhteiskunta ei voi enää elää porvariston alaisena, so. porvariston elämä ei enää sovellu yhteiskunnan puitteisiin.

Oleellisena porvariluokan olemassaolon ja vallan edellytyksenä on rikkauten kertyminen yksityisten henkilöiden käsiin, pääoman muodostuminen ja lisääntyminen; pääoman edellytyksenä on palkkatyö. Palkkatyö perustuu yksinomaan työläisten kilpailuun keskenään. Teollisuuden edistys, jonka tahdoton ja vastarintaan kykenemätön toimeenpanija porvaristo on, asettaa kilpailusta johtuvan työläisten eristäytymisen tilalle heidän vallankumouksellisen yhteenliittymisensä yhdis-

tysten kautta. Porvariston jalkojen alta riistetään suurteollisuuden kehittyessä se perusta, jolla se tuottaa ja omistaa tuotteet. Se tuottaa ennen kaikkea omat haudankaivajansa. Porvariston häviö ja proletariaatin voitto ovat molemmat yhtä väistämättömiä.

II

PROLETAARIT JA KOMMUNISTIT

Mikä on kommunistien suhde proletaareihin yleensä? Kommunistit eivät ole erikoinen puolue muiden työväenpuolueiden vastakohtana.

Heillä ei ole mitään koko proletariaatin eduista poikkeavia etuja.

He eivät esitä mitään erikoisia¹⁸⁾ periaatteita, joiden mukaisiksi he tahtoisivat muovata proletaarisen liikkeen.

Kommunistit eroavat muista proletaarisista puolueista toisaalta vain siinä, että he eri kansallisuuksiensa proletaarien taistelussa nostavat esiin ja puolustavat koko proletariaatin yhteisiä, kansallisuudesta riippumattomia etuja, ja toisaalta siinä, että he proletariaatin ja porvariston välisen taistelun eri kehitysasteilla aina edustavat koko liikkeen etua.

Kommunistit ovat siis käytännöllisesti päättäväisin, aina eteenpäin kannustava työväenpuolueiden osa kaikissa maissa; teoreettisesti he käsittävät paremmin kuin proletariaatin muu

¹⁸⁾ Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on sanan "erikoisia" asemesta "labkolaisia". Toim.

joukko proletaarisen liikkeen edellytykset, kulun ja yleiset tulokset.

Kommunistien lähin päämäärä on sama kuin kaikkien muidenkin proletaaristen puolueiden: proletariaatin muodostaminen luokaksi, porvariston vallan kukistaminen, proletariaatin suorittama valtiollisen vallan valtaaminen.

Kommunistien teoreettiset väittämät eivät perustu missään määrin tuon tai tämän maailmanparantajan keksimiin tai löytämiin ajatuksiin ja periaatteisiin.

Ne ovat vain yleistä ilmausta luokkataistelun tosiasiallisista suhteista, ilmausta silmiemme edessä tapahtuvasta historiallisesta liikkeestä. Aikaisemmin vallinneiden omistussuhteiden poistaminen ei ole vain kommunismille ominaista.

Kaikki omistussuhteet ovat olleet alituisen historiallisen vaihtumisen, alituisen historiallisen muutoksen alaisia.

Ranskan vallankumous esimerkiksi poisti feodaalisen omistuksen asettaen sen tilalle porvarillisen omistuksen.

Kommunismille ei ole ominaista omistuksen poistaminen yleensä, vaan porvarillisen omistuksen poistaminen.

Mutta nykyaikainen porvarillinen yksityisomistus on viimeinen ja täydellisin ilmaisu sellaisesta tuotteiden tuottamisesta ja omistamisesta, joka perustuu luokkavastakohtiin, toisten harjoittamaan toisten riistämiseen¹⁹⁾.

¹⁹⁾*Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on sanojen "toisten harjoittamaan toisten riistämiseen" tilalla sanat "vähemmistön harjoittamaan enemmistön riistämiseen". Toim.*

Tässä mielessä kommunistit voivat ilmaista teoriansa kahdella sanalla: yksityisomistuksen poistaminen.

Meitä kommunisteja on syytetty siitä, että me tahdomme poistaa henkilökohtaisesti ansaitun, omalla työllä hankitun omaisuuden, joka muodostaa kaiken persoonallisen vapauden, toiminnan ja itsenäisyyden perustuksen.

Omalla työllä saatu, itse hankittu, ansaittu omaisuus! Puhutteko te pikkuporvarien, pientalonpoikien omaisuudesta, joka oli porvarillisen omaisuuden edeltäjä? Meidän ei tarvitse sitä poistaa, teollisuuden kehitys on poistanut sen ja poistaa sitä joka päivä.

Tai puhutteko nykyaikaisesta porvarillisesta yksityisomaisuudesta?

Mutta luoko palkkatyö, proletaarin työ hänelle omaisuutta? Mitä vielä. Se luo pääomaa, so. sitä omaisuutta, joka riistää palkkatyötä, omaisuutta, joka voi lisääntyä vain sillä edellytyksellä, että se synnyttää uutta palkkatyötä sitä jälleen riistääkseen. Omistus nykyisessä muodossaan liikkuu pääoman ja palkkatyön välisessä vastakohtaisuudessa. Tarkastelkaamme tämän vastakohtaisuuden kumpaakin puolta.

Kapitalistina oleminen merkitsee, että henkilöllä on paitsi pelkästään persoonallinen, myös yhteiskunnallinen asema tuotannossa. Pääoma on yhteinen tuote, ja sen voi saada liikkeelle vain yhteiskunnan monien jäsenten, lopulta vain sen kaikkien jäsenten yhteinen toiminta.

Pääoma ei siis ole persoonallinen, vaan yhteiskunnallinen mahti.

Kun siis pääoma muutetaan yhteisölliseksi, yhteiskunnan kaikille jäsenille kuuluvaksi omaisuudeksi, se ei ole persoonallisen omistuksen muuttamista yhteiskunnalliseksi. Vain omistuksen yhteiskunnallinen luonne muuttuu. Se kadottaa luokkaluonteensa.

Siirtykäämme tarkastelemaan palkkatyötä.

Palkkatyön keskimääräisenä hintana on työpalkan vähin määrä, so. niiden elintarvikkeiden yhteismäärä, jotka tarvitaan pitämään työläinen työläisenä elossa. Siis se, mitä palkkatyöläinen työllään saa omakseen, riittää hädin tuskin hänen elämänsä uusintamiseen. Emme lainkaan tahdo poistaa tätä työn tuotteiden persoonallista omistamista elämän välitöntä uusintamista varten, omistamista, josta ei jää jäljelle mitään puhdasta tuloa mikä voisi antaa valtaa vieraaseen työhön. Tahdomme poistaa vain tämän omistamisen kurjan luonteen, jonka vallitessa työläinen elää vain lisätäkseen pääomaa ja elää vain sikäli kuin hallitsevan luokan edut sitä vaativat.

Porvarillisessa yhteiskunnassa elävä työ on vain keino kasaantuneen työn lisäämiseksi. Kommunistisessa yhteiskunnassa kasaantunut työ on vain keino työläisen elämän avartamiseksi, rikastuttamiseksi ja kohottamiseksi.

Porvarillisessa yhteiskunnassa menneisyys siis hallitsee nykyisyyttä, kommunistisessa nykyisyys menneisyyttä. Porvarillisessa yhteiskunnassa pääoma on itsenäistä ja persoonallista, kun taas toimiva yksilö on epäitsenäinen ja persoonaton.

Näiden suhteiden poistamista porvaristo sanoo perso-

nallisuuden ja vapauden hävittämiseksi! Ja oikeinhan se on. Kysymys on tosiaankin porvaripersoonallisuuden, porvarillisen vapauden poistamisesta.

Vapaudella ymmärretään nykyisten porvarillisten tuotantosuhteiden vallitessa vapaata kauppaa, oston ja myynnin vapautta.

Mutta kaupustelun lakatessa lakkaa myös vapaa kaupustelu. Puheissa vapaasta kaupustelusta, samoin kuin porvaristomme muussakin vapausylvästelyssä, on jotakin järkeä ylipäänsä vain silloin, kun on kysymys kahlehditusta kaupustelusta, keskiajan orjuutetusta kaupunkilaisesta, mutta ei silloin, kun on kysymys kaupustelun, porvarillisten tuotantosuhteiden ja itse porvariston kommunistisesta lakkauttamisesta.

Te kauhistutte siitä, että me tahdomme lakkauttaa yksityisomistuksen. Mutta teidän nykyisessä yhteiskunnassanne on sen jäsenten yhdeksältä kymmenesosalta yksityisomaisuus poistettu: sitä on olemassa juuri sen vuoksi, että yhdeksällä kymmenesosalla ei sitä ole. Te syytätte meitä siis siitä, että me tahdomme lakkauttaa omistuksen, jonka välttämättömänä edellytyksenä on se, että yhteiskunnan valtava enemmistö on vailla omaisuutta.

Sanalla sanoen: te syytätte meitä siitä, että me tahdomme lakkauttaa teidän omistuksenne. Todellakin, sitä me tahdomme.

Siitä hetkestä alkaen, jolloin työtä ei enää voi muuttaa pääomaksi, rahaksi, maankoroksi, Iyhyesti sanoen monopolisoitavissa olevaksi yhteiskunnalliseksi mahdiksi, so. siitä

hetkestä alkaen, jolloin persoonallinen omistus ei enää voi muuttua porvarilliseksi, siitä hetkestä alkaen sanotte te, että persoona on hävitetty.

Te myönnätte siis, että te ette tarkoita persoonalla ketään muuta kuin porvaria, so. porvarillista omistajaa. Sellainen persoona on tosiaankin poistettava.

Kommunismi ei ota keneltäkään pois valtaa saada omakseen yhteiskunnallisia tuotteita, se poistaa vain vallan vieraan työn orjuuttamiseen tuon omistamisen avulla.

On väitetty, että kun yksityisomistus lakkautetaan, kaikki toiminta lakkaa ja yleinen laiskuus pääsee vallalle.

Sen mukaan olisi porvarillisen yhteiskunnan jo aikoja täytynyt tuhoutua laiskuuteen, sillä ne, jotka siinä tekevät työtä, eivät ansaitse, ja ne, jotka siinä ansaitsevat, eivät tee työtä. Koko tuossa väitteessä on vain toisin sanoin lausuttu se seikka, että niin pian kuin ei enää ole pääomaa, ei ole enää palkkatyötä.

Kaikki vastaväitteet aineellisten tuotteiden kommunistista omistamis- ja tuotantotapaa vastaan on ulotettu myös henkisten tuotteiden omistamiseen ja tuotantoon. Samoin kuin luokkaomistuksen lakkauttaminen on porvarista samaa kuin itse tuotannon lakkauttaminen, on hänestä myös luokkasivistyksen lakkauttaminen samaa kuin yleensä kaiken sivistyksen lakkauttaminen.

Sivistys jonka menettämistä porvari valittaa, on tavattoman suurelle enemmistölle muuttumista koneeksi.

Mutta älkää kiistelkö kanssamme, kun sovellatte porvaril-

lisen omistuksen poistamiseen omien porvarillisten vapaus, sivistys ja oikeus ym. käsitystenne mittaa. Teidän aatteennekin ovat porvarillisten tuotanto ja omistussuhteiden tuotteita, samoin kuin teidän oikeutenne on vain laiksi korotettu luokkanne tahto, jonka sisältö riippuu teidän luokkanne aineellisista elämänehdosta.

Se pyyteellinen käsitys, joka saa teidät muuttamaan tuotanto ja omistussuhteenne historiallisista, tuotannon kehityessä ohimenevistä suhteista ikuisiksi luonnon ja järjen laeiksi, on teillä yhteinen kaikkien perikatoon joutuneiden hallitsevien luokkien kanssa. Minkä te käsitätte antiikin omistuksesta, minkä te käsitätte feodaalisesta omistuksesta, sitä te ette enää käsitä, kun tulee puhe porvarillisesta omistuksesta.

Perheen hävittäminen! Äärimmäiset radikaalitkin kiivas-tuvat tästä kommunistien häpeällisestä aikeesta.

Mihin nykyinen porvarillinen perhe perustuu? Pääomaan, yksityistuloihin. Täydellisesti kehittyneenä se on olemassa vain porvaristoa varten; mutta täydennyksenään sillä on proletaarien pakollinen perheettömyys ja julkinen prostituutio.

Porvarillinen perhe katoaa luonnollisesti tämän sen täydennyksen katoamisen mukana, ja molemmat häviävät pääoman häviämisen mukana.

Syytättekö meitä siitä, että me tahdomme poistaa lasten riistämisen, jota vanhemmat harjoittavat? Myönnämme syyllisyytemme tähän rikokseen.

Te väitätte, että me asettaessamme kotikasvatuksen sijaan

yhteiskunnallisen kasvatuksen tahdomme hävittää kaikkein hellimmät inhimilliset suhteet.

Mutta eikö yhteiskunta määrää teidänkin kasvatustanne? Eivätkö sitä määrää yhteiskunnalliset suhteet, joiden puitteissa te kasvatuksen suoritate, yhteiskunnan välitön tai välillinen puuttuminen siihen koulun jne. kautta? Kommunistit eivät ole keksineet yhteiskunnan vaikutusta kasvatukseen; he vain muuttavat kasvatuksen luonteen, he tempaavat sen irti hallitsevan luokan vaikutuksen alaisuudesta.

Porvarilliset lauseparret perheestä ja kasvatuksesta, vanhempien ja lasten hellästä suhteesta käyvät sitä tympäisemmiksi, mitä enemmän kaikki proletaarien perhesiteet suurteollisuuden kehittymisen seurauksena revitään rikki ja lapsista tehdään pelkkiä kauppaesineitä ja työkaluja.

Mutta te kommunistit tahdotte saada aikaan vaimojen yhteisyyden, koko porvaristo huutaa meille yhtenä kuorona.

Porvari näkee vaimossaan pelkän tuotannonvälineen. Hän luulee, että tuotannonvälineet aiotaan antaa yhteiseen käyttöön, eikä luonnollisesti voi muuta ajatella kuin että se tulee myöskin vaimojen osaksi.

Hän ei aavista, että kysymys on juuri naisen kohottamisesta pelkän tuotannonvälineen asemasta. Muuten ei ole mitään naurettavampaa kuin porvariemme korkean siveellinen kauhistus kommunistien muka tahtoman virallisen vaimojen yhteisyyden johdosta. Kommunistien ei tarvitse saattaa voimaan vaimojen yhteisyyttä – se on melkein aina ollut olemassa.

Porvarimme, tyytymättä siihen, että heidän käytettävissään

ovat heidän työläistensä vaimot ja tyttäret, puhumattakaan julkisesta prostituutiosta pitävät päähuvituksenaan vietellä toistensa aviovaimoja.

Porvarillinen avioliitto on todellisuudessa aviovaimojen yhteisyyttä. Kommunisteja voitaisiin korkeintaan syyttää siitä, että he ulkokultaisesti salatun vaimojen yhteisyyden tilalle tahtoisivat asettaa julkisen, avoimen. Mutta onhan itsestään selvää, että nykyisten tuotantosuhteiden poistamisen mukana katoaa myös siitä johtuva vaimojen yhteisyys, so. virallinen ja epävirallinen prostituutio.

Kommunisteja on edelleen syytetty siitä, että he tahtovat lakkauttaa isänmaan ja kansallisuuden.

Työläisillä ei ole isänmaata. Heiltä ei voida ottaa sitä, mitä heillä ei ole. Kun proletariaatin lähinnä täytyy vallata itselleen valtiollinen valta, kohottaa itsensä kansalliseksi luokaksi²⁰⁾, muodostua kansakunnaksi, se on itsekkin vielä kansallinen vaikka ei suinkaan siinä mielessä kuin porvaristo käsittää.

Kansojen kansalliset eroavuudet ja vastakohtaisuudet häviävät yhä enemmän jo porvariston kehittyessä, kauppapaupouden, maailmanmarkkinoiden, teollisuustuotannon ja sitä vastaavien elinehtojen samankaltaisuuden mukana.

Proletariaatin valta jouduttaa niiden häviämistä. Yhteinen

²⁰⁾ Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on sanojen ”kohottaa itsensä kansalliseksi luokaksi” tilalla sanat ”kohottaa itsensä kansakunnan johtavaksi luokaksi”. Toim.

toiminta, ainakin sivistysmaiden kesken, on proletariaatin vapautuksen ensimmäisiä ehtoja.

Sikäli kuin yksilön harjoittama toisen yksilön riisto hävitetään, häviää myöskin kansakunnan harjoittama toisen kansakunnan riisto.

Luokkien vastakohtaisuuden hävitessä kansakunnan sisällä häviää myöskin kansakuntien vihamielinen asennoituminen toisiinsa.

Uskonnolliselta, filosofiselta ja yleensä ideologisilta näkökannoilta nostetut syytökset kommunisteja vastaan eivät ansaitse perinpohjaisempaa käsittelyä.

Tarvitaanko syvällistä ymmärtämystä sen käsittämiseen, että ihmisten elinehtojen, yhteiskunnallisten suhteiden, heidän yhteiskunnallisen olemisensa mukana myöskin heidän käsityksensä, katsomuksensa ja käsitteensä muuttuvat; sanalla sanoen heidän tietoisuutensa?

Mitä muuta aatteiden historia todistaa, kuin että henkinen tuotanto muuttaa muotoaan aineellisen tuotannon mukana? Jokaisen aikakauden vallitsevina aatteina ovat aina olleet vain hallitsevan luokan aatteet.

Puhutaan aatteista, jotka vallankumouksellistavat koko yhteiskunnan; tällä ilmaistaan vain se tosiasia, että vanhan yhteiskunnan sisällä ovat muodostuneet uuden ainekset, että vanhojen elinehtojen murentuessa tapahtuu samalla vanhojen aatteiden murentuminen.

Kun vanha maailma oli häviämässä, voitti kristinusko vanhat uskonnot. Kun kristilliset aatteet 18:nnella vuosisa-

dalla joutuivat alakynteen valistusaatteiden rynnistäessä, feodaalinen yhteiskunta taisteli elämästä ja kuolemasta siihen aikaan vallankumouksellista porvaristoa vastaan. Omantunnon ja uskonnonvapauden aatteet ilmaisivat omantunnon alalla²¹⁾ vain vapaan kilpailun herruutta.

”Mutta”, sanotaan, ”uskonnolliset, moraaliset, filosofiset, poliittiset, oikeus- ym. aatteet ovat tosin muuttuneet historiallisen kehityksen varrella. Uskonto, moraalit, filosofia, politiikka, oikeus ovat aina säilyneet tässä muutoksessa.

On sitäpaitsi ikuisia totuuksia, kuten vapaus, oikeudenmukaisuus jne., jotka ovat yhteisiä kaikille yhteiskunnallisille oloille. Mutta kommunismi poistaa ikuiset totuudet, se poistaa uskonnon, moraalin, sen sijaan että uudistaisi ne; se on siis ristiriidassa kaiken tähänastisen historiallisen kehityksen kanssa.”

Mistä tässä syytöksessä on oikeastaan kysymys? Koko tähänastisen yhteiskunnan historia on liikkunut luokkavastakohdissa, jotka eri aikakausina ovat muodostuneet erilaisiksi.

Mutta ovatpa ne saaneet minkälaisia muotoja hyvänsä, yhteisenä tosiasiana kaikille menneille vuosisadoille on ollut yhteiskunnan toisen osan harjoittama toisen osan riistäminen. Sen vuoksi ei ole ihme, että kaikkien vuosisatojen yhteiskunnallinen tietoisuus, kaikesta moninaisuudestaan huolimatta,

²¹⁾ *Myöhemmissä painoksissa saksalaisesta vuoden 1872 painoksesta alkaen sanojen ”omantunnon alalla” tilalla ovat sanat ”viedon alalla”.*

on ilmennyt tietyissä muodoissa, sellaisissa muodoissa – tietoisuusmuodoissa – jotka häviävät täydellisesti vasta sitten, kun luokkavastakohtaisuus kokonaan häviää.

Kommunistinen vallankumous on menneisyydeltä perittyjen omistussuhteiden kaikkein perinpohjaisinta murtamista; ei ole ihme, että se kehityskulussaan tekee mitä perinpohjaisimman pesäeron menneisyydeltä perityistä aatteista.

Mutta jättäkäämme porvariston tekemät syytökset kommunismia vastaan.

Näimme jo edellä, että ensimmäisenä askeleena työväen vallankumouksessa on proletariaatin nouseminen hallitsevaksi luokaksi, demokratian valloittaminen.

Proletariaatti käyttää poliittista herruuttaan ottaakseen vähitellen pois porvaristolta pääoman, keskittääkseen kaikki tuotannonvälineet valtion, so. hallitsevaksi luokaksi järjestyneen proletariaatin haltuun ja lisätäkseen mahdollisimman nopeasti tuotantovoimien määrää.

Luonnollisesti tämä voi aluksi tapahtua vain käymällä despoottisesti käsiksi omistusoikeuteen ja porvarillisiin tuotantosuhteisiin, siis toimenpitein, jotka näyttävät taloudellisesti riittämättömiltä ja kestävämmiltä, mutta jotka liikkeen edelleen kehittyessä vaihtuvat täydellisempiin muotoihin ja ovat välttämättömiä keinoja koko tuotantotavan mullistamiseen.

Nämä toimenpiteet tulevat luonnollisesti olemaan erilaisia eri maissa.

Edistyneimmissä maissa voidaan kuitenkin melko yleisesti soveltaa seuraavia toimenpiteitä:

- Maaomaisuuden pakkoluovutus ja maankoron käyttäminen valtion menoihin.
- Voimakkaasti asteittain ylenevä verotus.
- Perintöoikeuden lakkauttaminen.
- Kaikkien ulkomaille siirtyneiden ja kapinallisten omaisuuden takavarikoiminen.
- Luoton keskittäminen valtion käsiin kansallispankin kautta, jolla on valtion pääoma ja ehdoton yksinoikeus.
- Koko liikenteen keskittäminen valtion käsiin.
- Valtion tehtaiden ja tuotantokaluston lisääminen, maan raivaaminen viljelykseen ja maiden parantaminen yhteisen suunnitelman mukaisesti.
- Samanlainen työvelvollisuus kaikille, teollisuusarmeijan järjestäminen varsinkin maanviljelystä varten.
- Maanviljelyksen ja teollisuuden harjoittamisen yhdistäminen; vaikuttaminen siihen suuntaan, että kaupungin ja maaseudun välinen vastakohtaisuus²²⁾ tulee vähitellen poistetuksi.
- Kaikkien lasten yhteiskunnallinen maksuton kasvatus. Lasten tehdastyön poistaminen nykyisessä muodossaan. Kasvatuksen yhdistäminen aineelliseen tuotantoon jne.

²²⁾ *Myöhemmissä saksalaisissa painoksissa vuoden 1872 painoksesta alkaen on sanan "vastakohtaisuus" tilalla sana "eroavuus". Toim.*

Kun luokkaeroavuudet kehityksen edistyessä ovat hävinneet ja kaikki tuotanto keskittynyt yksilöiden muodostaman yhteenliittymän käsiin, julkinen valta kadottaa valtiollisen luonteen. Valtiollinen valta varsinaisessa merkityksessään on toisen luokan järjestettyä väkivaltaa toisen luokan sortamiseksi. Kun proletariaatti taistelussa porvaristoa vastaan väistämättä yhtyy luokaksi, kun se vallankumouksen kautta tekee itsensä hallitsevaksi luokaksi ja hallitsevana luokkana väkivaltaisesti poistaa vanhat tuotantosuhteet, se poistaa näiden tuotantosuhteiden mukana olemassaolon edellytykset luokkavastakohtaisuudelta ja myös luokilta yleensä²³⁾ ja samalla oman valtansa luokkavaltana.

Vanhan porvarillisen luokkiin ja luokkavastakohtiin perustuvan yhteiskunnan sijaan tulee yhteisö, jossa kunkin yksilön vapaa kehitys on kaikkien vapaan kehityksen edellytyksenä.

III

SOSIALISTINEN JA KOMMUNISTINEN KIRJALLISUUS

I. TAANTUMUKSELLINEN SOSIALISMI

A) FEODAALINEN SOSIALISMI

Ranskan ja Englannin ylimystöllä oli historiallisen asemansa mukaisesti kutsumuksena herjauskirjasten kirjoittaminen

²³⁾ *Myöhemmissä saksalaisissa painoksissa vuoden 1872 painoksesta alkaen on sanojen "myös luokilta yleensä" tilalla sanat "hävittää luokat yleensä". Toim.*

nykyaikaista porvarillista yhteiskuntaa vastaan. Heinäkuun vallankumouksessa Ranskassa vuonna 1830 ja uudistusliikkeessä Englannin vihattu nousukas oli sen vielä kerran nujertanut. Vakavasta poliittisesta taistelusta ei voinut enää olla puhuttakaan. Sille jäi vain kirjallinen taistelu. Mutta kirjallisuudenkin alalla restauraatioajan²⁴⁾ vanhat puheenparret olivat käyneet mahdottomiksi. Herättääkseen myötätuntoa ylimystön täytyi näennäisesti jättää syrjään omat etunsa ja laatia syytöskirjelmänsä porvaristoa vastaan vain riistetyn työväenluokan edun nimessä. Se hankki itselleen tyydytystä saadessaan laulaa häväistyslauluja uudesta vallanpitäjästään ja kuiskutella korvaan enemmän tai vähemmän onnettomuutta uhkaavia ennustuksia.

Tällä tavalla syntyi feodaalinen sosialismi, puolittain valitusvirtenä, puolittain herjauskirjoituksena, puolittain kaikuna menneisyydestä, puolittain tulevaisuuden uhkana, osuen joskus suoraan porvariston sydämeen katkeralla, henkevä purevalla arvostelulla, mutta tehden aina koomisen vaikutuksen ollessaan täysin kykenemätön ymmärtämään nykyajan historian kulkua.

Saadakseen kansan mukaansa ylimykset heiluttivat lip-puna proletaarista kerjäläispussia. Mutta joka kerta kun kansa

²⁴⁾ *Tällä ei tarkoiteta Englannin restauraatioaikaa v. 1660–1689, vaan Ranskan restaurantioaikaa v. 18141–830. (Engelsin huomautus vuoden 1888 englantilaiseen painokseen)*

heitä seurasi, se näki heidän takamuksissaan vanhat feodaaliset vaakunat ja juoksi tiehensä äänekkäästi ja epäkunnioittavasti nauraen.

Tuota näytelmää esittivät osa Ranskan legitimistejä ja ”nuori Englanti”²⁵⁾.

Kun feodaalit todistelevat, että heidän riistotapansa oli toisenlaista kuin porvarillinen riisto, he unohtavat vain sen, että he riistivät aivan toisenlaisten ja nyt jo aikansa eläneiden olosuhteiden ja edellytysten vallitessa. Kun he todistelevat, että heidän valtakaudellaan ei ollut nykyaikaista proletariaattia, he unohtavat vain sen, että nykyaikainen porvaristo oli juuri heidän yhteiskuntajärjestelmänsä välttämätön vesa.

He muuten salaavat niin vähän arvostelunsa taantumuksellista luonnetta, että heidän pääsyytöksensä porvaristoa vastaan onkin juuri se, että tämän hallitessa kehittyi luokka, joka on räjäyttävä ilmaan koko vanhan yhteiskuntajärjestelmän.

He syyttävät porvaristoa paljon enemmän siitä, että se synnyttää vallankumouksellisen proletariaatin, kuin siitä, että se yleensä synnyttää proletariaatin.

Käytännön politiikassa he ottavat sen vuoksi osaa kaikkiin

²⁵⁾ *Legitimistit – aatelisten suurmaanomistajien puolue, joka kannatti Bourbonien hallitsijasuvun vallan palauttamista. ”Nuori Englanti” – vuoden 1842 paikkeilla muodostunut konservatiiveja lähellä olleiden englantilaisten ylimysten, poliitikkojen ja kirjailijoiden ryhmä. Sen huomatuimpia edustajia olivat Disraeli, Thomas Carlyle ym. Toim.*

väkivaltatoimenpiteisiin työväenluokkaa vastaan, ja tavallisessa elämässä, kaikista mahtipontisista korulauseistaan huolimatta, he ovat valmiit tilaisuuden tullen poimimaan kultaisia omenoita²⁶⁾ ja vaihtamaan uskollisuuden, rakkauden ja kunnian kaupankäyntiin lampaanvillalla, juurikkailla ja viinalla²⁷⁾.

Samoin kuin pappi aina kulki käsi kädessä feodaaliherran kanssa, samoin pappissosialismi tekee feodaalisen sosialismin kanssa.

Mikään ei ole helpompaa kuin antaa sosialistinen pintaväri kristilliselle asketismille. Eikö kristinusko ole myös intoillut yksityisomaisuutta, avioliittoa, valtiota vastaan? Eikö se niiden tilalle ole saarnannut hyväntekeväisyyttä ja kerjuuta, naimat-

²⁶⁾ Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on sanojen ”kultaisia omenoita” jälkeen lisätty sanat ”jotka putoilevat teollisuuden puusta”. Toim.

²⁷⁾ Tämä koskee pääasiassa Saksaa, missä maaylimystö ja junkkerit suurimmaksi osaksi viljelivät tilojaan omaan laskuunsa tilanhoitajien avulla ja ovat samalla juurikassokerin ja peruna-viinan suurtuottajia. Varakkaammat Englannin ylimykset eivät ole vielä menneet näin pitkälle, mutta hekin tietävät, miten alenevaa maankorkoa voi korvata lainaamalla nimeään kaikenlaisille enemmän tai vähemmän hämäperäisten osakeyhtiöiden perustajille. (Engelsin huomautus vuoden 1888 englantilaiseen painokseen)

tomuutta ja lihan kuolettamista, luostarielämää ja kirkkoa? Kristillinen sosialismi on vain se vihkivesi, jolla pappi siunaa ylimyksen kiukun.

B) PIKKUPORVARILLINEN SOCIALISMI

Feodaaliylimystö ei ole ainoa luokka, jonka porvaristo on kukistanut ja jonka elämänedellytykset nykyisessä porvarillisessa yhteiskunnassa ovat surkastuneet ja hävinneet. Keskiaikainen kaupunkilaisporvaristo ja pientilallissäätö olivat nykyaikaisen porvariston edeltäjiä. Teollisesti ja kaupallisesti vähemmän kehittyneissä maissa tämä luokka vielä elää kituuttaa nousevan porvariston rinnalla.

Maissa joissa nykyaikainen sivistys on kehittynyt, on muodostunut ja muodostuu alati uudelleen porvarillisen yhteiskunnan täydentävänä osana uutta pikkuporvaristoa, joka häilyy proletariaatin ja porvariston välillä. Mutta kilpailu syöksee alituisesti tämän luokan jäseniä proletariaatin riveihin, ja he alkavat jo nähdä sen hetken lähenevän, jolloin he suurteollisuuden kehittyessä nykyaikaisen yhteiskunnan itsenäisenä osana kokonaan häviävät ja heidän tilalleen kaupassa, teollisuudessa ja maanviljelyksessä tulevat työnjohtajat ja kaskyläiset.

Ranskan kaltaisissa maissa, missä talonpoikaisluokkaa on runsaasti yli puolet väestöstä, oli luonnollista, että kirjailijat, jotka esiintyivät proletariaatin puolesta porvaristoa vastaan, käyttivät porvarillista järjestelmää arvostellessaan pikkupor-

varin ja pientilallisen mittapuuta ja puolustivat työväen asiaa pikkuporvariston kannalta. Näin muodostui pikkuporvarillinen sosialismi. Sismondi on tämän kirjallisuuden päämies ei vain Ranskassa, vaan myös Englannissa.

Tämä sosialismi eritteli hyvin teräväkatseisesti nykyaikaisissa tuotantosuhteissa ilmenevät ristiriidat. Se paljasti talousoppi-
neiden ulkokultaiset kaunistelut. Se osoitti kumoamattomasti koneellisen tuotannon ja työnjaon tuhoisat vaikutukset pääomien ja maaomaisuuden keskittymisen, liikatuotannon, pulat, pikkuporvariston ja pientilallisten väistämättömän perikadon, proletariaatin kurjuuden, tuotannon anarkian, räikeät epäsuhteet rikkauden jakautumisessa, kansakuntien välisen teollisen hävityssodan, vanhojen tapojen, vanhojen perhesuh-
teiden ja vanhojen kansallisuuksien häviämisen.

Myönteiseltä sisällöltään tämä sosialismi tahtoo kuitenkin joko palauttaa käyttöön vanhat tuotannon ja vaihdonvälineet ja niiden mukana vanhat omistussuhteet ja vanhan yhteiskunnan tai se tahtoo väkisin ahtaa nykyaikaiset tuotannon ja vaihdonvälineet vanhojen omistussuhteiden puitteisiin, jotka ne olivat jo murtaneet ja jotka oli murrettava. Kummassakin tapauksessa se on samalla kertaa sekä taantumuksellista että utopistista. Ammattikuntalaitos teollisuuden alalla ja patriar-
kaalinen maatalous, siinä ovat sen viimeiset sanat.

Edelleen kehittyessään tämä suunta on surkastunut viheliäiseksi pohmeloksi.²⁸⁾

²⁸⁾ *Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on lauseen ”Edelleen*

C) SAKSALAINEN ELI ”TODELLINEN” SOSIALISMI

Ranskan sosialistinen ja kommunistinen kirjallisuus, joka syntyi vallassa olevan porvariston sorron alaisena ja on tätä valtaa vastaan käydyin taistelun kirjallinen ilmaisu, levisi Saksaan aikana, jolloin porvaristo siellä vasta aloitti taistelunsa feodaalista rajatonta yksinvaltaa vastaan.

Saksalaiset filosofit, puolifilosofit ja kaunosielut tarttuivat ahnaasti tähän kirjallisuuteen, mutta unohtivat vain, että noiden kirjoitusten vaeltaessa Ranskasta Saksaan sinne eivät samalla siirtyneekään Ranskassa vallitsevat olosuhteet. Saksalaisissa olosuhteissa ranskalainen kirjallisuus kadotti kaiken suoranaisesti käytännöllisen merkityksensä ja sai puhtaasti kirjallisen muodon. Sen täytyi pakostakin näyttää vain joutavalta järkeilemiseltä todellisesta yhteiskunnasta²⁹⁾, ihmisolemuksen toteutumisesta. Niinpä Ranskan ensimmäisen vallankumouksen vaatimuksilla oli 18:nneen vuosisadan saksalaisille filosofeille merkitystä vain ylipäänsä ”käytännöllisen järjen” vaatimuksina, ja Ranskan vallankumouksellisen porvariston

kehittyessään tämä suunta on surkastunut viheliäiseksi pohmeloksi” tilalla lause ”Loppujen lopuksi, kun kumomattomat historialliset tosiasiat: olivat haihduttaneet itsepetoksen humalan, tämä sosialismin muoto surkastui kurjaksi pohmeloksi”. Toim.

²⁹⁾ *Myöhemmissä painoksissa vuoden 1872 saksalaisesta painoksesta alkaen ei ole sanoja ”todellisesta yhteiskunnasta”. Toim.*

tahdonilmaukset merkitsivät heidän silmissään puhtaan tahdon lakeja, sellaisena kuin sen tulee olla, todella inhimillisen tahdon lakeja.

Ainoa mitä saksalaiset kirjailijat tekivät oli se, että he saattoivat uusia ranskalaisia aatteita sopusointuun vanhan filosofisen omantuntonsa kanssa tai pikemminkin omaksuivat omalta filosofiselta kannaltaan ranskalaisia aatteita.

Tämä omaksuminen tapahtui samalla tavalla kuin yleensä omaksutaan vieras kieli, kääntämällä.

On tunnettua, miten munkit kirjoittivat vanhan pakuusajan klassisia teoksia sisältävien käsikirjoitusten tekstin päälle typeriä katolisia pyhimystaruja. Saksalaiset kirjailijat menettelivät epäpyhään ranskalaiseen kirjallisuuteen nähden aivan päinvastoin. He kirjoittivat omaa filosofista hölynpölyään ranskalaisen alkutekstin perään. Esimerkiksi rahasuhteiden ranskalaisen arvostelun perään he kirjoittivat ”inhimillisen olemuksen luovutus” ja porvarivaltion ranskalaisen arvostelun perään he kirjoittivat ”abstraktisesti yleisen herruuden poistaminen” jne.

Tätä filosofisten lauseparsien sotkemista ranskalaisten teorioiden sekaan he nimittivät ”teon filosofiaksi”, ”todelliseksi sosialismiksi”, ”saksalaiseksi sosialismin tieteksi”, ”socialismin filosofiseksi perusteluksi” jne.

Ranskalaiselta sosialistiskommunistiselta kirjallisuudelta riistettiin siten kerta kaikkiaan sen miehuus. Ja kun se saksalaisen kädessä lakkasi ilmaisemasta luokan taistelua toista vastaan, saksalainen oli siinä käsityksessä, että hän oli voittanut

”ranskalaisen yksipuolisuuden”, puolustanut todellisten tarpeiden asemesta totuuden tarvetta ja proletariaatin etujen asemesta inhimillisen olemuksen, yleensä ihmisen etuja, ihmisen, joka ei kuulu mihinkään luokkaan eikä ylipäänsä ole olemassa todellisuudessa, vaan filosofisten kuvitelmiensä utumailmoissa.

Tämä saksalainen sosialismi, joka otti kömpelöt kouluharjoituksensa niin vakavalta ja juhlalliselta kannalta ja niin kerskailevasti toitotti niitä kaikkien tietäväksi, kadotti kuitenkin vähitellen pedanttisen viattomuutensa.

Saksan, varsinkin Preussin porvariston taistelu feodaaleja ja rajatonta kuningasvaltaa vastaan, sanalla sanoen vapaamielinen liike, muuttui vakavammaksi.

”Todelliselle” sosialismille oli siten tarjoutunut tuo niin toivottu tilaisuus asettaa poliittista liikettä vastaan sosialistiset vaatimukset, singota perinteellinen pannajulistus liberalismia vastaan, edustusvaltiota vastaan, porvarillista kilpailua, porvarillista painovapautta, porvarillista oikeutta, porvarillista vapautta ja yhdenvertaisuutta vastaan ja saarnata kansalle, että sillä ei ole tässä porvarillisessa liikkeessä mitään voitettavana, vaan päinvastoin kaikki menetettävänä. Saksalainen sosialismi unohti parahiksi, että ranskalainen arvostelu, jonka hengetöntä kaikua se oli, edellytti nykyaikaista porvarillista yhteiskuntaa sitä vastaavine aineellisine elinehtoineen ja sen mukaista valtiomuotoa – kaikkia niitä edellytyksiä, joiden valloittamisesta Saksassa vasta oli kysymys.

Se palveli yksinvaltaisia Saksan hallituksia ja niiden seurajoukkona olleita pappeja, koulumestareita, maajunkkereita

ja virkaherroja toivottuna pelättimenä uhkaavasti ylöspäin pyrkivää porvaristoa vastaan.

Se oli makeahkoa täydennystä niihin karvaiseen piiskaukseen ja pyssynluoteihin, joilla nuo samat hallitukset käsitelivät Saksan työläisten kapinoita.

Kun ”todellisesta” sosialismista tuli näin hallitusten käsissä ase Saksan porvaristoa vastaan, se edusti myös välittömästi taantumuksellisia etuja, Saksan keskiaikaisen kaupunkilaisporvariston etuja³⁰⁾. Saksassa muodostaa 16:nneksi vuosisadalta periytynyt ja niistä ajoista alkaen eri muodoissa yhä uudelleen ilmaantuva pikkuporvaristo olevien olojen varsinaisen yhteiskunnallisen perustan.

Sen säilyminen on samaa kuin Saksassa vallitsevien olojen säilyminen. Porvariston teollisen ja poliittisen herruuden taholta se pelkää varmaa perikatoaan, toisaalta pääoman keskittymisen johdosta, toisaalta vallankumouksellisen proletariaatin ilmaantumisen johdosta. ”Todellinen” sosialismi näytti sen mielestä lyövän molemmat kärpäset yhdellä iskulla. Ja se levisi kuin kulkutauti.

Tämä mietiskelyn hämähäkinverkosta kudottu, kauno-sieluisin puheenparsin kukitettu, hellän tunteellisuuden vuodatuksilla kyllästetty ylellinen vaippa, johon saksalaiset

³⁰⁾ Vuoden 1888 englantilaisessa painoksessa on luvussa ”Todellinen” sosialismi sanan ”Saksan kaupunkilaisporvaristo” (saksaksi: *Pfahlbürgerschaft*) sijasta käytetty sanoja ”Saksan poroporvarit”. Toim.

sosialistit verhosivat pari laihaa ”ikuista totuuttaan”, vain lisäsi heidän tavaransa menekkiä tuon yleisön keskuudessa.

Omasta puolestaan saksalainen sosialismi tunsu yhä suu-remmassa määrin kutsumukseksen olla tämän pikkuporvariston korkealentoinen edustaja.

Se julisti Saksan kansakunnan normaalikansakunnaksi ja saksalaisen poroporvarin normaali-ihmiseksi. Se antoi tämän normaali-ihmisen jokaiselle halpamaisuudelle salaturun, ylevän sosialistisen tarkoituksen, mikä merkitsi sen vastakohtaa. Viimeisenä johtopäätöksenään se esiintyi avoimesti ”raa’asti hävittävää” kommunismin suuntaa vastaan ja julisti, että se itse on ylevän puolueettomana kaikkien luokkataistelujen yläpuolella. Muutamaa varsin harvaa poikkeusta lukuun ottamatta kaikki sosialistisen ja kommunistisen kirjallisuuden nimellä Saksassa liikkeellä oleva kirjallisuus kuuluu tämän likaisen, tympäisevän kirjallisuuden piiriin.³¹⁾

2. KONSERVATIIVINEN ELI PORVARISSOSIALISMI

Osa porvaristoa haluaa poistaa yhteiskunnallisia epäkohtia turvatakseen porvarillisen yhteiskunnan olemassaolon.

³¹⁾ *Vuoden 1848 vallankumousmyrsky pyyhkäisi pois koko tämän viheliäisen suunnan ja vei sen edustajilta halun keinotella sosialismilla. Tämän suunnan pääedustaja ja klassinen perikuva on herra Karl Grün. (Engelsin huomautus vuoden 1890 saksalaiseen painokseen)*

Tähän joukkoon kuuluu taloustieteilijöitä, ihmisystäviä, inhimillisyyden saarnaajia, työtätekevien luokkien aseman parantajia, hyväntekeväisyyden harjoittajia, eläinräökkäyksen vastustajia, kohtuudenseurain perustajia, kaikenlaisia mitä kirjavimman laatuksia nurkkauudistusten harrastajia. Onpa tämä porvarissosialismi muovattu kokonaisuksi oppijärjestelmiksikin.

Esimerkkinä mainitsemme Proudhonin teoksen ”Kurjuuden filosofia”.

Sosialistiset porvarit tahtovat säilyttää nykyisen yhteiskunnan elämänedellytykset, mutta ilman niistä väistämättä johtuvia taisteluja ja vaaroja. He tahtovat säilyttää nykyisen yhteiskunnan, mutta ilman sitä kumouksellistuttavia ja hajottavia aineksia. He tahtovat porvariston ilman proletariaattia. Porvaristo luonnollisesti kuvittelee parhaaksi sen maailman, jossa se hallitsee. Porvarissosialismi muokkaa tämän lohdullisen kuvitelman enemmän tai vähemmän eheäksi järjestelmäksi. Kun se kutsuu proletariaattia toteuttamaan järjestelmiään ja käymään sisälle uuteen Jerusalemiin, se vaatii oikeastaan vain sitä, että proletariaatti pysähtyisi nykyiseen yhteiskuntaan, mutta luopuisi niistä vihamielisistä käsityksistä, mitä sillä on tästä yhteiskunnasta.

Tämän sosialismin toinen, vähemmän järjestelmällinen mutta käytännöllisempi muoto yritti saattaa työväenluokalle vastenmieliseksi kaiken vallankumouksellisen liikkeen todistelemalla, että ei mikään valtiollinen muutos, vaan ainostaan aineellisten elämänehtojen, taloudellisten olosuhteiden muu-

tos voi olla sille hyödyksi. Mutta aineellisten elämänehtojen muutoksella tämä sosialismi ei suinkaan ymmärrä porvarillisten tuotantosuhteiden poistamista, mikä on mahdollista vain vallankumoustietä, vaan hallinnollisia parannuksia, jotka tapahtuvat näiden tuotantosuhteiden pohjalla eivätkä siis tuotannosta pääoman ja palkkatyön väliseen suhteeseen, vaan parhaassa tapauksessa vähentävät porvaristolta sen vallanpidosta johtuvia kustannuksia ja yksinkertaistavat sen valtiontaloutta.

Aidoimman ilmauksensa porvarissosialismi saa vasta silloin, kun se muuttuu pelkäksi puhetaidolliseksi koristeeksi.

Vapaa kauppa! työtätekevän luokan hyväksi; suojelustullit! työtätekevän luokan hyväksi; vankisellit! työtätekevän luokan hyväksi: se on porvarissosialismin viimeinen, ainoa todeksi tarkoitettu sana.

Porvariston sosialismi on juuri siinä väitteessä, että porvari on porvari – työväenluokan hyväksi.

3. KRIITTISUTOPISTINEN SOSIALISMI JA KOMMUNISMI

Emme puhu tässä siitä kirjallisuudesta, joka kaikissa uuden ajan suurissa vallankumouksissa on ilmaissut proletariaatin vaatimuksia (Babeufin teokset ym.).

Proletariaatin ensimmäiset yritykset saada yleisen kuohunnan aikana, feodaalisen yhteiskunnan kukistamisen kaudella, välittömästi toteutetuksi omat luokkaetunsa epäonnistuivat

välttämättömyyden pakosta, koska proletariaatti itse oli vielä kehittymätöntä ja koska vielä puuttuivat sen vapautuksen aineelliset ehdot, jotka ovatkin vasta porvarillisen aikakauden tuote. Vallankumouksellinen kirjallisuus, joka syntyi näiden proletariaatin ensimmäisten liikkeiden mukana, on sisällöltään väistämättä taantumuksellista. Se opettaa yleistä asketismia ja karkeata tasanjakoa.

Varsinaisesti sosialistiset ja kommunistiset järjestelmät, SaintSimonin, Fourierin, Owenin ym. järjestelmät, ilmaantuivat proletariaatin ja porvariston välisen taistelun ensimmäisellä kehittymättömällä kaudella, jota olemme edellä kuvanneet (ks. ”Porvaristo ja proletariaatti”).

Näiden järjestelmien keksijät näkevät kyllä luokkien vastakohtaisuuden samoin kuin vallitsevassa yhteiskunnassa itsessään olevien hajottavien ainesten vaikutuksen. Mutta he eivät huomaa proletariaatin taholla mitään historiallista oma-toimisuutta, mitään sille ominaista poliittista liikettä.

Kun luokkavastakohtaisuuden kehittyminen käy yhtä jalkaa teollisuuden kehityksen kanssa, eivät he myöskään löydä proletariaatin vapautuksen aineellisia edellytyksiä, vaan etsivät yhteiskuntatiedettä, yhteiskunnallisia lakeja, jotka voisivat luoda nämä edellytykset.

Yhteiskunnallisen toiminnan tilalle täytyy tulla heidän henkilökohtainen keksivä toimintansa, vapautuksen historiallisten edellytysten tilalle mielikuvitukselliset edellytykset, proletariaatin vähitellen tapahtuvan luokaksi järjestymisen tilalle heidän keksimällä keksimänsä yhteiskuntajärjestys.

Tuleva maailmanhistoria hupenee heillä heidän yhteiskuntasuunnitelmiansa propagandaksi ja niiden käytännölliseksi toteuttamiseksi.

He ovat kyllä tietoisia siitä, että he suunnitelmissaan puolustavat pääasiallisesti työväenluokan etuja yhteiskunnan eniten kärsivänä luokkana. Vain tällaisena eniten kärsivänä luokkana proletariaatti onkin heille olemassa.

Luokkataistelun kehittymätön muoto samoin kuin heidän oma asemansa saattavat heidät kuitenkin luulemaan olevansa korkealla tuon luokkavastakohdan yläpuolella. He tahtovat parantua yhteiskunnan kaikkien jäsenten asemaa, parhaassakin asemassa olevien. He vetoavat sen vuoksi lakkaamatta koko yhteiskuntaan ilman erotusta, vieläpä mieluummin hallitsevaan luokkaan. Tarvitsee vain ymmärtää heidän järjestelmänsä tunnustaakseen sen parhaan mahdollisen yhteiskunnan parhaaksi mahdolliseksi suunnitelmaksi.

He hylkäävät sen vuoksi kaiken poliittisen, erittäinkin kai ken vallankumouksellisen toiminnan, he tahtovat saavuttaa päämääränsä rauhallista tietä ja yrittävät pienillä, tietenkin epäonnistuvilla kokeilla, esimerkin voimalla aukoa uraa uudelle yhteiskunnalliselle evankeliumille.

Tämä mielikuvituksellinen esitys tulevaisuuden yhteiskunnasta syntyy aikana, jolloin proletariaatti on vielä perin kehittymätön ja siksi vielä käsittää omankin asemansa mielikuvituksellisesti, se syntyy proletariaatin ensimmäisistä aavistuksenomaisista pyrkimyksistä yhteiskunnan yleiseen uudistamiseen.

Mutta sosialistisissa ja kommunistisissa teoksissa on arvos-

televiakin aineksia. Ne käyvät kaikkien nykyisen yhteiskunnan perustuksien kimppeun. Ne ovat sen vuoksi antaneet mitä arvokkainta aineistoa työläisten valistamiseksi. Niiden myönteiset lausunnot tulevasta yhteiskunnasta esimerkiksi kaupungin ja maaseudun välisen vastakkaisuuden, perheen, yksityisansion ja palkkatyön poistamisesta, yhteiskunnallisen sopusoinnun julistamisesta, valtion muuttamisesta pelkäksi tuotannon hallinnoksi – kaikki nämä lausunnot ilmaisevat vain sen luokkavastakohtaan katoamista, joka vasta juuri alkaa kehittyä ja jonka he tuntevat vasta sen ensimmäisessä muodottomassa epämääräisyydessä. Sen vuoksi näillä väittämillä on vielä aivan utopistinen luonne.

Kriittisutopistisen sosialismin ja kommunismin merkitys on kääntäen verrannollinen historialliseen kehitykseen. Samassa määrässä kuin luokkataistelu kehittyy ja saa yhä selvemmat muodot, tuo mielikuvituksellinen pyrkimys asettua sen yläpuolelle, tuo mielikuvituksellinen taistelu sitä vastaan menettää kaiken käytännöllisen arvonsa ja kaiken teoreettisen oikeutuksensa. Tästä johtuu, että vaikka näiden järjestelmien perustajat olivatkin monessa suhteessa vallankumouksellisia, heidän oppilaansa ovat aina muodostaneet taantumuksellisia lahkokuntia. He pitivät lujasti kiinni mestariensa vanhoista mielipiteistä huolimatta proletariaatin historiallisesta kehittymisestä eteenpäin. He pyrkivät sen vuoksi johdonmukaisesti jälleen taistamaan kärjen luokkataistelulta ja sovittamaan vastakohtia. He uneksivat yhä edelleen yhteiskuntautopioittensa kokeellisesta toteuttamisesta, yksityisten

fansterien perustamisesta, Homesiirtolain luomisesta, pienen Ikarian³²⁾ järjestämisestä – uuden Jerusalemin pienoispainoksesta – ja kaikkien näiden pilvilinnojen rakentamiseksi heidän täytyy vedota porvariston sydänten ja rahasäkkien ihmisrakkauteen. Vähitellen he vaipuvat edellä kuvattujen taantumuksellisten tai vanhoillisten sosialistien joukkoon ja eroavat näistä vain siinä, että he harrastavat järjestelmällisempää pedanttisuutta ja luottavat kiihkomielisen taikauskaisesti oman yhteiskuntatieteensä ihmeitä tekevään voimaan.

Juuri sen vuoksi he vastustavat katkerasti kaikkea työväen poliittista liikettä, joka heidän mielstään on voinut aiheutua pelkästä sokeasta epäuskosta uutta evankeliumia kohtaan.

Owenilaiset Englannissa ja fourierlaiset Ranskassa esiintyvät – edelliset chartisteja, jälkimmäiset reformisteja³³⁾ vastaan.

³²⁾ *Falanstereiksi nimitettiin Fourierin suunnittelemia sosialistisia siirtoloita, Ikariaksi nimitti Cabet utooppista maataan, myöhemmin kommunistista siirtolaansa Amerikassa. (Engelsin huomautus vuoden 1888 englantilaiseen painokseen)*

Homesiirtoloiksi (kotisiirtoloiksi) Owen nimittää kommunistisia malliyhteiskuntiaan. Falansteri oli Fourierin suunnitteleminen yhteiskuntapalatsien nimi. Ikariaksi nimitettiin utooppista haavemaata, jonka kommunistista järjestelmää Cabet kuvasi. (Engelsin huomautus vuoden 1890 saksalaiseen painokseen)

³³⁾ *Tarkoitetaan ”sosialistidemokraattisen” puolueen äänenkannattajan La Réform lehden kannattajia. Toim.*

IV KOMMUNISTIEN SUHDE ERILAISIIIN OPPOSITIOPUOLUEISIIN

II osassa sanotun jälkeen on kommunistien suhde jo perustettuihin työväenpuolueisiin, siis heidän suhteensa Englannin chartisteihin ja Pohjois-Amerikan maatalousuudistusten ajajiin selvä.

Kommunistit taistelevat työväenluokan lähimpien välitömiä tarkoitusperien ja etujen saavuttamiseksi, mutta nykyisessä liikkeessä he puolustavat samalla myös liikkeen tulevaisuutta. Ranskassa kommunistit asettuvat sosialistidemokraattisen³⁴⁾ puolueen rinnalle, vanhoillista ja radikaalista

³⁴⁾ *Tätä puoluetta edusti silloin parlamentissa LedruRollin, kirjallisuudessa Louis Blanc sekä päivälehdissä La Réforme lehti. Nimi – ”sosialidemokratia” – tarkoitti noiden sen keksijöiden ajatuksen mukaan demokraattisen eli tasavalta-laisen puolueen sitä osaa, joka oli enemmän tai vähemmän sosialistisesti väritty. (Engelsin huomautus vuoden 1888 englantilaiseen painokseen)*

Sosialistidemokraattiseksi puolueeksi itseään nimittävää puoluetta edusti Ranskan poliittisessa elämässä LedruRollin, kirjallisuudessa Louis Blanc, näin ollen se oli nykyisestä sosialidemokratiasta yhtä kaukana kuin taivas maasta. (Engelsin huomautus vuoden 1890 saksalaiseen painokseen)

porvaristoa vastaan luopumatta silti oikeudestaan suhtautua arvostelevasti vallankumouksellisista perinteistä juontuviin lauseparsiiin ja kuvitelmiin.

Sveitsissä he tukevat radikaaleja unohtamatta sitä, että tuo puolue on kokoonpantu ristiriitaisista aineksista, osittain demokraattisista sosialisteista ranskalaisessa mielessä, osittain radikaaleista porvareista.

Puolalaisten keskuudessa kommunistit tukevat puoluetta, joka asettaa agraarivallankumouksen kansallisen vapautuksen edellytykseksi, samaa puoluetta, joka vuonna 1846 sai aikaan Krakovan kapinan.

Saksassa kommunistinen puolue taistelee, heti kun porvaristo esiintyy kumouksellisena, yhdessä porvariston kanssa rajatonta yksinvaltaa, feodaalista maanomistusta ja pikkuporvarillisuutta vastaan.

Mutta se ei laiminlyö hetkeäkään saadaksean työläiset mahdollisimman selvästi tietoisiksi porvariston ja proletariaatin välisestä vihamielisestä vastakkaisuudesta, jotta Saksan työläiset voisivat heti kääntää kaikki ne yhteiskunnalliset ja poliittiset edellytykset, jotka porvariston täytyy valtansa mukana synnyttää, aseina itse porvaristoa vastaan, jotta Saksassa alkaisi heti taantumuksellisten luokkien kukistamisen jälkeen taistelu itse porvaristoa vastaan.

Saksaan kommunistit kohdistavat päähuomionsa sen vuoksi, että Saksa elää porvarillisen vallankumouksen aattoa, että tämä kumous tapahtuu yleensä eurooppalaisen sivistyksen edistyneempien olojen vallitessa ja proletariaatin ollessa

paljon kehittyneempää kuin XVII vuosisadalla Englannissa ja XVIII vuosisadalla Ranskassa. Saksan porvarillinen vallankumous ei siis voi olla muuta kuin proletaarisen vallankumouksen välitön alkunäytös.

Sanalla sanoen, kommunistit kannattavat kaikkialla jokaista vallankumouksellista liikettä, joka on tähdätty vallitsevia yhteiskunnallisia ja valtiollisia oloja vastaan.

Kaikissa näissä liikkeissä he kohottavat esiin liikkeen peruskysymyksenä omistuskysymyksen, esiintyköön se kehittyneemmässä tai kehittymättömämmässä muodossa.

Kommunistit tekevät vihdoinkin työtä kaikkialla kaikkien maiden demokraattisten puolueiden yhdistymisen ja yhteisymmärryksen luomisen puolesta.

Kommunistit pitävät halveksittavana salata mielipiteitään ja aikomuksiaan. He selittävät avoimesti, että heidän päämääränsä voidaan saavuttaa ainoastaan väkivaltaisesti kumoamalla koko tähänastinen yhteiskuntajärjestys. Vaviskoot vallassa olevat luokat kommunistisen vallankumouksen edessä. Proletaareilla ei siinä ole muuta menetettävää kuin kahleensa. Mutta voitettavana heillä on koko maailma.

**KAIKKIEN MAIDEN PROLETAARIT,
LIITTYKÄÄ YHTEEN!**